

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Rozpad italského impéria v Africe: příčiny a souvislosti

Adam Vácha

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní program Obecné dějiny

Bakalářská práce

Rozpad italského impéria v Africe: příčiny a souvislosti

Adam Vácha

Vedoucí práce:

PhDr. Jan Záhořík, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval vedoucímu své bakalářské práce PhDr. Janu Záhoříkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, trpělivost i čas, který mi obětoval.

Obsah

1. Úvod	1
2. Vývoj sjednocené Itálie	3
3. Italské kolonie v Africe	6
3.1 Eritrea	6
3.2 Italské Somálsko.....	8
3.3 Libye	10
4. Etiopie	13
4.1 Historický vývoj Etiopie	13
4.2 Druhá italsko-etioopská válka	19
4.3 Reakce na napadení Etiopie	25
5. Vývoj do vstupu Itálie do druhé světové války	28
5.1 Italská východní Afrika	28
5.2 Vztah Itálie k evropským zemím	31
6. Druhá světová válka v Africe	34
6.1 Válka ve východní Africe	34
6.2 Válka v severní Africe	37
7. Závěr	41
8. Zdroje	43
7.1 Použitá literatura	43
7.2 Internetové zdroje	45
9. Resumé	46

1. Úvod

Téma bakalářské práce jsem si vybral z důvodu mého zájmu o činy italského národa v první polovině 20. století. Zvláště mě zaujalo počínání Italů v severní a východní Africe, ať už se jednalo o italsko-etioopské konflikty, plány Italů s obsazeným územím či průběh africké kampaně během druhé světové války. S ohledem na historický vývoj Apeninského poloostrova, mohla Itálie získat africké kolonie až později než ostatní evropské mocnosti. I přesto dokázala vytvořit v Africe svoji koloniální říši a umožnit vznik italského impéria. Tato koloniální říše však neměla dlouhého trvání, neboť v průběhu druhé světové války Itálie o své africké kolonie přišla. Cílem této bakalářské práce je poukázat na události, které k rozpadu italského impéria v Africe přispěly. Pozornost byla věnována nejen dění v samotné Africe, nýbrž i diplomatické aktivitě Itálie či postoji ostatních států světa.

Bakalářskou práci jsem rozdělil do několika hlavních kapitol, přičemž většina z nich obsahuje i podkapitoly. Každá z kapitol a podkapitol pojednává o vývoji v určitém časovém období či zeměpisné oblasti. První kapitola se zabývá vznikem a historií státu Itálie. Pro pochopení konfliktů, které vedly k rozpadu impéria, je důležité uvést, jakým způsobem se Itálie dostala na mezinárodní scénu a jaký vztah měla vůči ostatním státům. První kapitola tedy popisuje nejen průběh sjednocení nového státu, ale rovněž i snahy Itálie o zařazení mezi ostatní evropské velmoci. Kromě nastínění politického vývoje země do počátku druhé světové války, jsou zde popsány ambice italského národa a uvedeni hlavní představitelé státu.

Samotné italské kolonie vyjma Etiopie jsou hlavním tématem druhé kapitoly. Cílem této části práce je uvést, jak rozsáhlá a rozvinutá byla italská koloniální říše v Africe. Po obecném popisu kolonií a jejich celkovém přínosu Itálii na začátku kapitoly následují informace o jednotlivých zemích. Zprvu jsem se zaměřil na historii každé kolonie. Následně jsem popsal způsob, jak nad nimi Itálie získala svoji moc, jaké změny byly italskou administrativou podniknuty a v jakém ohledu byla

ta či ona kolonie pro Itálii strategicky a ekonomicky důležitou. S ohledem na důležitost italsko-etiopského konfliktu a jeho následného dopadu na mezinárodní vztahy je Etiopii vyhrazena samostatná část práce. Kromě historického vývoje země jsou v ní popsány příčiny vypuknutí druhé italsko-etiopské války a její průběh. Do stejné kapitoly jsou zařazeny i informace o uvalení sankcí vůči Itálii Společností národů a reakce ostatních států světa na konflikt.

Čtvrtá kapitola je rozdělena na dvě části, které se zaobírají situací před vypuknutím druhé světové války. První část pojednává o situaci ve východní Africe. Pro průběh druhé světové války v Africe a následnou ztrátu moci Italů nad koloniemi byl důležitější vztah Itálie a Německa, o čemž pojednává druhá podkapitola. Ta popisuje nejen vývoj v Evropě, ale především sblížení fašistické Itálie s nacistickým Německem a následné utvoření spojení. Poslední kapitola je zaměřena na průběh války v Africe, která pro Itálii měla katastrofální důsledky, neboť v ní přišla o svoji koloniální říši. V kapitole je popsána válka jak v severní tak i ve východní Africe s důrazem na nejdůležitější bitvy a události.

Při tvorbě bakalářské práce jsem pracoval s česky i cizojazyčně psanou literaturou. Využil jsem nejen monografie, ale i odborné články. Neboť se velký počet autorů zabývá až už válkou v Africe, fašismem či vývojem afrických států, měl jsem k dispozici dostatečné množství různorodých zdrojů. Pro popis situace ve východní Africe byla velice přínosná kniha od Anthonyho Mocklera *Haile Selassie's War*. V knize byl nastíněn nejen historický vývoj východní Afriky, ale rovněž i politická situace v Itálii. Kniha popisovala období před druhou světovou válkou a průběh této války ve východní Africe. Vycházel jsem též z publikace Jana Záhořka, která sledovala události vedoucí k vypuknutí druhé italsko-etiopské války s názvem *Etiopie v letech 1923-1935: Cesta k italské invazi*. K popisu válečné situace v severní Africe mi posloužila kniha Edwina P. Hoyta *Boje v severní Africe* a kniha Iana W. Walkera *Ocelové korby, ocelová srdce*. Pro objasnění politické situace v Itálii a činy fašistického diktátora posloužila kniha Pierre Milza nazvaná *Mussolini* a dílo *Mussolini's Italy: Life under the Fascist Dictatorship, 1915-1945* od Richarda J. B. Boswortha.

2. Vývoj sjednocené Itálie

Na politické mapě Evropy se v 60. letech 19. století objevily nové státy. Jedním z těchto států byla nově sjednocená Itálie. Území na Apeninském poloostrově nebylo od dob Římské říše sjednoceno a existovalo zde mnoho států, království a vévodství. Svůj politický vliv zde rovněž prosazovaly jiné evropské státy, jakými byly např. Francie či Rakousko. Ačkoliv v minulosti existovaly snahy o sjednocení, podařilo se tento cíl splnit až v druhé polovině 19. století Savojské dynastií ze Sardinského království. Sardinské království s podporou Francouzů porazilo ve válce o nezávislost rakouská vojska a oslabilo Rakousko, což umožnilo vznik sjednocené Itálie. V roce 1860 se podařilo dobrovolníkům v čele s italským nacionalistou Guiseppem Garibaldim dobýt Sicílii a Neapol. Posléze sardinská vojska s francouzským souhlasem obsadila kromě Říma další oblasti na území Církevního státu.¹ 4. března 1861 bylo slavnostně vyhlášeno sjednocení Itálie a vznik Italského království v čele s králem ze Savojské dynastie Viktorem Emanuelem II.² Po prusko-rakouské válce v roce 1866 byly k Italskému království připojeny Benátky a 20. září 1870 obsadila italská vojska bez boje Francouzi opuštěný Řím, čímž úspěšně skončilo sjednocení Itálie.

Itálie potřebovala nalézt své místo ve světovém společenství. Světové velmoci, jakými byly např. Francie či Velká Británie, již měly vytvořeny koloniální říše a mohly prosazovat své zájmy ve státech, které náležely do jejich sféry vlivu. Itálie, jakožto nový stát na světové mapě, žádnou z těchto velmocenských výhod neměla. Itálie se stala oponentem světových velmocí, snažila se mezi ně začlenit a získat světové uznání. Tato snaha přinesla Itálii hospodářské soutěžení, mezinárodní smlouvy a přátelství, ale vytvořila i mezinárodní napětí, spory o kolonie a otevřené válečné konflikty.³ Problematický byl zisk kolonií v Africe. Téměř celá Afrika byla v době italského sjednocení pod evropskou nadvládou a rozdělena mezi evropské mocnosti. Itálii se sice podařilo získat v Africe

¹ VESELÝ, Zdeněk, *Dějiny mezinárodních vztahů*, Plzeň 2007, s. 140.

² PROCACCI, Giuliano, *Dějiny Itálie*, Praha 1997, s. 265.

³ WALKER, Ian W., *Ocelové korby, ocelová srdce*, Praha 2007, s. 17.

území, jednalo se však převážně o neúrodná, pouštní a bezcenná území, která ostatní evropské velmoci nechtěly. Italský pokus o ovládnutí Etiopie na konci 19. století dopadl vojenským neúspěchem. „*Nedostatek bohatých kolonií a ponížení porážkou od Etiopie trápily mnohé Italy, kteří toužili po ekonomických a politických výhodách, jež většinou z vlastnictví kolonií vyplývaly.*“⁴

Na evropské politické scéně mezitím docházelo ke sblížení Itálie s Německem. Německo, stejně jako Itálie, bylo nový státním útvarem na mapě Evropy a tyto dvě země měly stejný zájem na revizi stávajícího mocenského řádu v Evropě. Navíc Italové byli spojenci Pruska v roce 1866 během prusko-rakouské války. Došlo i k částečnému sblížení s Rakousko-Uherskem, se kterým však nadále vedla Itálie spory o území. Naopak se ochlazovaly předtím dobré vztahy s Francií. Ke zhoršení situace také přispěla v roce 1881 Francie, když obsadila Tunisko, ve kterém žila početná menšina italských osadníků. Itálie se nakonec připojila v květnu 1882 k dvojspolkové alianci Rakousko-Uherska a Německa. Nově vzniklá dohoda mezi těmito třemi státy vešla do dějin jako Trojspolek. Nové spojení však nebylo příliš pevné, a když v roce 1914 vypukla první světová válka, zůstala Itálie neutrální. Jak válka pokračovala, snažily se obě dvě nepřátelené strany přesvědčit Italy ke vstupu do jejich válečného spojení a získat tak nad nepřáteli výhodu. To se podařilo Francii a Velké Británii v roce 1915, když přesvědčily Italy ke vstupu do války po jejich boku za slib územních zisků na úkor Rakouska. Ačkoliv byla Itálie ve válce téměř poražena, s pomocí spojeneckých vojáků se jí podařilo této katastrofě zabránit a v roce 1918 mohla slavit ukončení první světové války jakožto člen vítězné koalice.

I přes válečné vítězství nebyla situace v Itálii příznivá. Územní zisky byly menší, než italští spojenci slibovali. Společně s ekonomickými problémy byl v zemi na vzestupu radikální nacionalismus. Vše vyvrcholilo v říjnu 1922, když se během „pochodu na Řím“ ujali oficiálně vlády země italští fašisté v čele s Benitem Mussolinim.⁵ Ti nastolili v Itálii fašistickou diktaturu a postupně odstranili parlamentní systém. V zemi ovšem neměli

⁴ WALKER, Ian W., *Ocelové korby, ocelová srdce*, Praha 2007, s. 18.

⁵ GREGOR, Anthony J., *Mussolinis intellectuals. Fascist social and political thought*, Princeton 2005, s. 88.

úplnou moc, neboť hlavou státu nadále zůstával král Viktor Emanuel III, který byl zároveň vrchním velitelem italských ozbrojených sil. Itálie pod vládou fašistů se snažila získat další území jak v Evropě, tak i v Africe. Snažila se výrazněji angažovat v evropské politice, rozšiřovat svojí sféru vlivu a stát se důstojným oponentem evropských velmocí. Ve 30. letech vzrůstala vojenská i politická síla Německa, a proto Francie s Velkou Británií viděly v Itálii potencionálního spojence, který by mohl německou moc omezit. Po válce v Etiopii a v průběhu občanské války ve Španělsku se ovšem Itálie s Německem začala sblížovat, čemuž Francie s Velkou Británií nedokázaly zabránit. Vzniklé italsko-německé přátelství přerostlo až ve vojenské spojenectví a ve druhé světové válce bojovali Francouzi a Britové proti svému bývalému potencionálnímu spojenci.

3. Italské kolonie v Africe

Itálie před vypuknutím druhé světové války kontrolovala území v severní a východní Africe. V době svého největšího rozmachu Itálie držela ve své moci kolonie - Libyi, Eritreu, Italské Somálsko a Etiopii. Ačkoliv tyto kolonie nebyly tak bohaté a výdělečné jako kolonie ostatních evropských států, ani neměly tak příhodné přírodní podmínky, měly se stát hnací silou, která by dovedla italský stát k postu uznávané a respektované světové velmoci. Rovněž měly umožnit hospodářský a ekonomický rozvoj země a zajistit životní prostor pro italské obyvatele. Prostřednictvím kolonií se mělo docílit zvednutí prestiže italského národa a italských vůdců v očích světové veřejnosti. To byl ovšem těžký úkol. *„Italské kolonie nenabízely ani zdroje surovin, ani významná odbytí italské průmyslové a zemědělské produkce. Pro ekonomiku tak byly spíš zátěží než zdrojem příjmů.“*⁶ Některé oblasti či území, kterým byl např. přístav Masawa v Eritreji, získali Italové bez větších potíží, ovšem některé museli ovládnout nasazením velké vojenské síly. Získání Etiopie pod svoji správu byl ojedinělý úkaz, neboť Etiopie byla členem Společnosti národů. Potíže s tímto kolonizačním aktem spojené dokonce nasměrovaly Itálii do spojení s nacistickým Německem, což v důsledku vedlo k rozpadu italského impéria v Africe.

3.1 Eritrea

První africkou kolonií italského státu se stala východoafrická Eritrea. Snaha o ovládnutí této oblasti, která se rozprostírá na pobřeží Rudého moře, byla pro Italy logicky strategickým, ekonomickým a politickým cílem. Itálie začala markantněji do této oblasti pronikat po roce 1869, kdy byl slavnostně otevřen Suezský průplav.⁷ Otevření průplavu zpřístupnilo

⁶ WALKER, Ian W., *Ocelové korby, ocelová srdce*, Praha 2007, s. 21.

⁷ Suez Canal opens [online], History [cit. 19. 4. 2014], dostupné: <http://www.history.com/this-day-in-history/suez-canal-opens>

roh Afriky Evropě a dostalo jej z relativní izolace.⁸ Italové toho využili vytvoření nových obchodních cest a pobřeží Rudého moře tak získalo větší strategickou a ekonomickou důležitost. Italové postupně získali v oblasti Eritreji jednotlivé obchodní stanice či přístavy. V roce 1882 zakoupili od zkrachovalé obchodní společnosti přístav Assab a dostali povolení k okupaci přístavu Masawa.⁹

Italové měli zájem i o sousední svobodný africký stát Etiopii a eritrejská oblast měla později sloužit jako odrazový můstek, díky kterému by Itálie Etiopii ovládla. Když v roce 1889 zemřel etiopský císař Johanés IV., přesunuli Italové hlavní město z přístavu Masawa do vnitrozemského města Asmara. Italové v Eritreji se tímto snažili oslabit jednotu Etiopie. Rovněž vystoupili proti Johanésovu synovi Mengešovi, který si v té době nárokoval etiopský trůn, a naopak podpořili uchvatitele Menelika II.¹⁰ S ním, jakožto etiopským císařem, podepsali 2. května 1889 důležitou smlouvu z Wičale, která vytyčila budoucí hranice mezi novou italskou kolonií a Etiopií, přičemž rovněž uznala dosavadní italské územní zisky a tak umožnila k 1. lednu roku 1890 vznik první italské kolonie pod názvem Eritrea. Eritrejci tuto smlouvu shledávali jako Menelikovu chybu a cítili se jím podvedeni. Zmíněná smlouva z Wičale ovšem velmi poškodila italsko-etioipské vztahy, neboť obsahovala sporný článek č. 17. „Článek 17 byl bezesporu nejkritičtější bodem smlouvy. Ve skutečnosti se ahmarská verze lišila od italské jen v několika slovech, přesto však velmi podstatných. Zatímco ahmarská verze vyjadřovala možnost využít prostřednictvím Itálie pro mezinárodní jednání, italská verze posouvala Etiopii do role italského protektorátu.“¹¹ Italsko-etioipské spory dosáhly roku 1895 kritického vyvrcholení, kdy vypukla první italsko-etioipská válka. Italové válku nečekaně prohráli, avšak Etiopie nedokázala zabrat území Eritreji, což bylo nakonec i potvrzeno Addisabebskou mírovou smlouvou z října 1896. Etiopie zůstala nezávislou zemí a Eritrea byla ponechána v italské moci.

⁸ BOATENG, Belinda E. A., *A Political Geography of Africa*, Cambridge 1978, s. 225.

⁹ LAREBO, Haile M., *The Building of an Empire. Italian Land Policy and Practice in Ethiopia 1935-1941*, Trenton 2006, s. 7.

¹⁰ KLÍMA, Jan, *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*, Praha 2012, s. 175.

¹¹ ZÁHOŘÍK, Jan, *Etiopie v letech 1923 – 1935. Cesta k italské invazi*, Praha 2009, s. 26.

Po porážce v první italsko-etioopské válce se Italové snažili o co nejlepší zlepšení infrastruktury v Eritreji – modernizovaly se již vystavěné cesty, budovaly se nové, vylepšovaly se přístavy a probíhalo budování nových železnic. Italové nechali vystavět nová města, podporovali rozvoj zdravotnictví a školství. Správa podporovala od začátku 20. století kolonizaci oblasti. Eritrea se tak pro Itálii stala důležitou kolonií, neboť zde mohl najít pracovní uplatnění dostatek italských zemědělců.¹² Toto vše se ovšem neobešlo bez problémů. Vzhledem k navyšování počtu zemědělců a kolonizačním snahám, musela být půda zabírána původnímu obyvatelstvu, které to pochopitelně neschvalovalo. V průběhu italské nadvlády se proto objevilo několik lokálních revolt původního obyvatelstva. Nicméně Eritrea byla brána Italy jakožto názorný příklad, který ukáže světové veřejnosti a ostatním státům světa, čeho je italská koloniální správa schopná dosáhnout. Když v roce 1932 navštívil Eritreu italský král Viktor Emanuel III. společně s ministrem kolonií De Bonem, našel mírumilovnou, loajální a spokojenou kolonii.¹³ K Eritreji byla ještě v roce 1935 po dohodě s Francouzi přičleněná část Francouzského Somálska. Eritrea se pro Italy stala důležitou mimo jiné i z hlediska její strategické polohy a využití lidských zdrojů. Eritrejtí vojáci byli nuceni bojovat v italské armádě a to jak v Libyi, tak i následně v Etiopii a i během druhé světové války. Z pobřeží bylo možné ohrozit lodě plující v Rudém moři a stejně jako během první italsko-etioopské války byl útok na Etiopii veden z hranic s Eritreou. Po italském dobytí Etiopie se Eritrea začlenila do nově vzniklé kolonie s názvem Italská východní Afrika.

3.2 Italské Somálsko

Italové měli pochopitelný zájem o zisk doposud Evropany nezabraných oblastí na východě Afriky. Stejně jako ostatní evropské státy, tak i Itálie využívala objevitelské výpravy k mapování neznámých území a poznání zdejších klimatických a přírodních podmínek. Takto získané

¹² ZÁHOŘÍK, Jan, *Etiopie v letech 1923 – 1935. Cesta k italské invazi*, Praha 2009, s. 40.

¹³ MOCKLER, Anthony, *Haile Selassies War*, Oxford 2003, s. 27.

znalosti měly později zajistit a legalizovat nárok Italů na jimi zmapované území. Somálské území, nebo alespoň jeho část, se pro svoji strategickou pozici snažilo získat více států, ať už se jednalo o Brity, Francouze či Italy. Britové již v roce 1887 vyhlásili na severním pobřeží Somálska svůj protektorát Britské Somálsko. Francouzům se podařilo získat přístav Džibuti i s přilehlým okolím, které se nacházelo na pobřeží Rudého moře. Italové si v roce 1885 pronajali od sultána ze Zanzibaru část somálského pobřeží. V průběhu následujících let Italové získali další somálské oblasti, načež z nich v roce 1905 vznikla kolonie Italské Somálsko. Rozdělení somálského území však přinášelo problémy, pocházející z řad původního obyvatelstva. Somálcům se nelíbilo, že jejich země byla rozdělena mezi 5 států, čehož využil domorodý vůdce Muhammad ibn Abdalláh, který začal bojovat proti Britům. Italové ovšem na svém území museli taktéž počítat s nebezpečím, které představovali nespokojení původní obyvatelé.

Ačkoliv Italské Somálsko nebylo vzhledem k nedostatku zemědělské půdy pro Italy tak vyhledávanou kolonií jako Eritrea, zůstávalo i přesto pro italský národ důležitým územím. Italové neovládali tolik kolonií ve světě jako jejich ostatní evropští „soupeři“, a proto potřebovali každé dostupné území pro budování svoji mezinárodní prestiže. Důležitou úlohu poté sehrálo Italské Somálsko, přesněji hranice této kolonie, při eskalaci napětí mezi Etiopií a Itálií v roce 1934 při Walwalském incidentu. Somálsko-etioipské hranice totiž nebyly nikdy řádně vyznačeny. Ačkoliv mezi Italy a Etiopií smlouvy zabývající se určením státních hranic již od roku 1886 existovaly, stále zůstávaly v této otázce nevyřešené záležitosti. „*Neochota činit kompromisy doprovázela celý dlouhotrvající spor ohledně hranic.*“¹⁴ Rovněž se tato italská kolonie stala důležitou při druhé italsko-etioipské válce v roce 1935. Stejně jako tomu bylo i u Eritreje, i z této východoafrické kolonie postupovaly italské armády přes hranice do sousední Etiopie. Navíc se Italům podařilo přesvědčit a popudit somálské muslimské klany k otevřenému boji proti křesťanským Etiopanům. Rovněž jako Eritrea, stalo se Italské Somálsko po porážce Etiopie součástí Italské východní Afriky.

¹⁴ ZÁHOŘÍK, Jan, *Etiopie v letech 1923 – 1935. Cesta k italské invazi*, Praha 2009, s. 97.

3.3 Libye

Dalším cílem italských koloniálních ambicí se stala severoafrická Libye. Ačkoliv se jednalo o území tvořené převážně pouští s minimem úrodné půdy, byl jeho zisk pro Italy důležitým krokem. Italové zde nechali založit zemědělské podniky, kontrolovali plavební linky a zřídili bankovní pobočky.¹⁵ Oblastem Libye ovšem na počátku 20. století vládla Osmanská říše. Společně však na tomto území působil i silný náboženský řád Sanúsija, který zakládal síť opevněných klášterů a který později působil Italům velké potíže. Italové, kteří měli o tuto severoafrickou oblast pochopitelný zájem, byli nuceni pod tlakem mezinárodní situace v roce 1911 zakročit. Francie ovládala na západě sousední Tunisko a Alžírsko, na východě Velká Británie zase Egypt a hrozilo, že by tyto státy chtěly získat Libyi samy pro sebe. Rovněž Německo se mohlo stát pro italské koloniální ambice vážnou hrozbou. „*Nakonec italskou vládu přiměje k akci francouzská iniciativa v Maroku, jež je předebranou k vyhlášení protektorátu nad touto zemí, neboť podle ní je věc Maroka od dohod z roku 1900 spojena s otázkou Tripolska, a Italové se obávají, aby Němci nehledali v Libyi náhradu za své marocké zklamání.*“¹⁶ Itálie následně v září 1911 dala Osmanské říši ultimátum, ve kterém požadovala odevzdání libyjského území pod italskou správu. Osmanská říše ovšem ultimátum odmítla, území Italům nepředala, a tak jí Itálie 30. září 1911 vyhlásila válku.¹⁷ Italové z tohoto boje vzešli jako vítězové, obsadili oblasti Tripolsko, Kyrenaiku a Fezzán a po uzavření míru v Lausanne v říjnu 1912 získali tyto oblasti pod svoji politickou kontrolu.¹⁸ Díky smlouvě z Lausanne mohli Italové oficiálně uznat Libyi jako svoji kolonii. Italům se tak alespoň povedlo částečně odčinit 15 let starou a potupnou porážku v Etiopii.

Obsazená území však nebyla pevně v rukou Italů, neboť proti italské okupaci vojensky vystoupili přívrženci náboženského řádu Sanúsija.

¹⁵ MILZA, Pierre, *Mussolini*, Praha 2013, s. 140.

¹⁶ MILZA, Pierre, *Mussolini*, Praha 2013, s. 140.

¹⁷ GREGOR, Anthony J., *Mussolini's intellectuals. Fascist social and political thought*, Princeton 2005, s. 35.

¹⁸ RAZA, Saima, Italian Colonisation & Libyan Resistance the Al-Sanusi of Cyrenaica (1911-1922). In: OGIRISI: a New Journal of African Studies 9, 2012, s. 23.

Ti využívali vystavěných opevněných klášterů a dokonce se jim podařilo vyhnat roku 1913 Italy z oblasti Fezzán. Italové rovněž v boji proti Libyjcům ztratili kontrolu nad velkou částí Kyrenaiky. V průběhu první světové války se ozbrojený odpor proti Italům ještě více vyostřil. Italové následkem odboje přicházeli postupně o kontrolu nad obsazenými územími. S ohledem na italské porážky a okupační neúspěchy se podařilo Libyjcům vytvořit v neokupovaných částech země svoji nezávislou vládu, což Italové oficiálně uznali v roce 1917 stvrzením smlouvy v Akromě.¹⁹ Smlouva zajistila fungování samostatné administrativy na Libyjských územích neobsazených Italy pod vládou krále z řad Sanúsijů Ibríse ibn Muhamada al-Mahdíma. Rozdělení libyjského území na pobřeží okupované Italy a nezávislou Kyrenaiku potvrdila i Velká Británie a italská vláda dokonce novému severoafrickému králi poskytla půjčky. Z těchto důvodů se zdálo, že k nové eskalaci napětí v regionu v nejbližších letech nedojde. Avšak situace se změnila po roce 1922, kdy se fašisté dostali v Itálii k moci. Italské ozbrojené síly obnovily v regionu válečné tažení za účelem naprostého ovládnutí Libye. Italové chtěli odčinit vojenské neúspěchy z minulých bojů a posílit svoji pozici a vliv ve Středomoří. Stejně jako ve 20. letech 20. století se ale Libyjci vojenskému vpádu urputně a odvážně bránili. Italové, i přes využívání taktiky spálené země, nedokázali v Libyi rychle postupovat a nadvládu nad všemi Libyjskými provinciemi si zajistili až v roce 1935. „*Represálie okupační správy zlomily další snahy vzdorovat italské okupaci.*“²⁰

Italové v Libyi odsouvali domorodé obyvatele a kočovníky do sběrných táborů a zabírali půdu vhodnou k zemědělství. Namísto vypuzených původních obyvatel do Libye přijížděli italští kolonisté. V zemi začala italská koloniální správa zlepšovat infrastrukturu, vylepšovat přívod pitné čisté vody a realizovat další projekty pro zlepšení kvality života italských kolonistů. Libye se měla stát pokusnou laboratoří fašistického kolonizování.²¹ Rovněž měla Libye výhodnou zeměpisnou polohu. Na rozdíl od Eritreje či Italského Somálska byla tato kolonie

¹⁹ RAZA, Saima, Italian Colonisation & Libyan Resistance the Al-Sanusi of Cyrenaica (1911-1922). In: OGIRISI: a New Journal of African Studies 9, 2012, s. 30-31.

²⁰ KLÍMA, Jan, *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*, Praha 2012, s. 229.

²¹ MILZA, Pierre, *Mussolini*, Praha 2013, s. 630.

mnohem blíže domovské Itálii a nebylo nutné proplouvat Suezským průplavem ovládaným Brity. Rovněž strategická poloha mezi Tuniskem a Egyptem činila z Libye v očích Italů důležité území. V případě úspěšného spojení Libye a ostatních italských kolonií ve východní Africe by vznikl velký a strategicky důležitý územní celek pod kontrolou Itálie. Z tohoto územního celku by v případě války bylo možné vážně ohrozit Egypt a získat tak pro Italy kontrolu nad Suezským průplavem a tím zajistit bezpečnou cestu do Rudého moře. V průběhu druhé světové války se Libye stala bojištěm, kde stanuli Italové po boku Němců proti spojeneckým vojskům.

4. Etiopie

4.1 Historický vývoj Etiopie

Posledním územím v Africe, které Itálie získala před vypuknutím druhé světové války, se stala východoafrická Etiopie, dříve nazývaná Habeš. Společně s Libérií byla Etiopie až do svého obsazení v roce 1936 posledním svobodným a nezávislým státem v Africe. Etiopie se měla stát pro Italy africkým „Eldorádem“ a místem, kde by se mohl usídlit dostatečný počet lidí z rozrůstajícího se italského národa.²² Kromě toho, v Etiopii viděli místo, ze kterého můžou lehce získat suroviny a kde mohou následně prodat zboží.²³ O tuto oblast v rohu Afriky všakjevila zájem Itálie již na konci 19. století. Etiopie měla bohatou historii, avšak jako samostatná země nebyla nikdy příliš jednotnou, neboť: *„etnická komplexita a pluralita vždy dominovaly etiopským dějinám a je tomu tak až do současnosti.“*²⁴

Kritickým obdobím si pak tato země prošla v období od roku 1769 do nástupu císaře Teodora II v roce 1855. V tomto období, nazývaném „doba princů“, se Etiopie neoficiálně rozpadla na jednotlivé regiony, které ovládali jednotliví místní feudálové. Ačkoliv v tomto období vládlo nominálně 14 císařů, neměli nad jednotlivými provinciemi příliš velkou moc. I jednotná etiopská křesťanská církev se rozštěpila do několika sekt. Až za vlády Teodora II. se situace v zemi začala měnit. Uskutečnily se vojenské výpravy, které měly za cíl sjednotit a spojit Etiopii opět v jeden celek. S pomocí těchto vojenských výprav se císaři podařilo nahradit jednotlivé regionální vůdce novou administrativou. Císař Teodor II. se rovněž pokusil zemi zmodernizovat a utvořit spojení se západním světem, avšak tyto cíle se mu nepovedli realizovat. V roce 1866 se navíc dopustil osudové chyby, když zajal britského konzula v Mekdale. Tento čin vyvolal britskou odpověď v podobě vyslání vojenské

²² VERICH, Thomas M., *The European Powers and the Italo-Ethiopian War*, Salisbury 1980, s. 1.

²³ LAREBO, Haile M., *The Building of an Empire. Italian Land Policy and Practice in Ethiopia 1935-1941*, Trenton 2006, s. 1.

²⁴ ZÁHOŘÍK, Jan, *Etiopie v letech 1923 – 1935. Cesta k italské invazi*, Praha 2009, s. 18.

expedice. Teodor se ještě před příchodem britských vojenských sil zastřelil.²⁵ Zanechal tak svým následovníkům sice sjednocenou zemi, avšak ohroženou výpady muslimů z Egypta a Súdánu a ohroženou taktéž Italy, kteří do této oblasti začali po otevření Suezského průplavu více pronikat.

V následujících letech znovu probíhaly boje mezi lokálními panovníky o post císaře.²⁶ Do roku 1871 vládl Tekle Georgis, poté na trůn nastoupil Johanes IV. Ten se musel, kromě ohrožení ze strany muslimů a Italů, zabývat i hrozbou ze strany provinčního krále provincie Šowa Menelika, který se stal vážným politickým konkurentem. Po Johanesově smrti v roce 1889 se vlády v Etiopii ujal právě Menelik jako Menelik II. a to díky italské podpoře. Toto bylo na úkor Johanesova syna Mengeši. Menelik, který s Italy spolupracoval již od roku 1876, pokračoval v budování dobrých etiopsko-italských vztahů. Dne 2. května 1889 uzavřel s Italy důležitou smlouvu z Wičale. Smlouva zničila dobré vztahy mezi Etiopií a Itálií, neboť kromě předznamenání vzniku italské kolonie Eritreje obsahovala již zmíněný kontroverzní článek 17. Napětí mezi těmito dvěma zeměmi postupně vzrůstalo. V roce 1893 nakonec Menelik smlouvu z Wičale anuloval. Válka mezi Itálií a Etiopií se začala jevit čím dál tím více pravděpodobnější. Císař se snažil sjednotit lokální vůdce proti novému společnému nepříteli a pokračoval v započaté modernizaci armády. Italům se ovšem podařilo získat loajalitu několika rasů,²⁷ což oslabilo císařovu pozici. Italové se této situace pokusili využít a 26. září 1895 italská vojska vkročila na etiopskou půdu. Menelikovi se podařilo vytvořit stotisícovou armádu, avšak italským jednotkám se podařilo etiopské protiútoky odrazit a postoupit dále na etiopské území. Velitel tažení generál Oreste Baratieri spoléhal na nedostatečnou loajalitu lokálních vůdců vůči Menelikovi a podceňoval sílu etiopské armády. Menelikovi ovšem zůstala věrná značná část země a vojenských sil, na což Italové tragicky doplatili. Etiopským vojskům se podařilo odříznout italské

²⁵ RIGHT, Maria V., The struggle for a stronger Ethiopian state and the Anglo-Ethiopian war of 1867-1868. In: *Modern Ethiopia 1980*, s. 156.

²⁶ TEKLAHAİMANOT, Teferi, *Why Ethiopia lost. Analysis of the factors that led to the Ethiopian defeat in the Italo-Ethiopian War of 1935-36*, Manhattan 1969, s. 8.

²⁷ *Označení velitele armády a provinčního předáka*

jednotky od munice a zásob na pobřeží a rovněž i porazit menší vojenský útvar. Sebevědomí Italové ovšem nadále pokračovali ke svému cíli, kterým bylo hlavní město oblasti Tigráj Adowa. U tohoto města se 1. března 1896 armády obou zemí střetly v rozhodující bitvě, ve které Italové utrpěli drtivou porážku. Jak již bylo uvedeno v podkapitole *Eritrea*, Italové byli nuceni podepsat mírovou smlouvu, čímž byla zachována etiopská nezávislost a svrchovanost Italů nad Eritrejí.

Menelik i přesto vydobyl cenné politické vítězství, pokračoval v modernizaci Etiopie a zlepšoval vztahy s evropskými mocnostmi. Započítám stavby železnice vedoucí z hlavního etiopského města Addis Abeby do francouzského Džibuti si zajistil náklonnost Francie. V roce 1905 nechal zřídit státní banku a na počátku 20. století rovněž zajistil smlouvy určující vymezení státních hranic. O celkový stav Etiopie se ale zajímaly i evropské státy. Důležitou smlouvou rozhodující o statusu Etiopie ve světě byla tzv. Trojstranná smlouva, uzavřená Velkou Británií, Francií a Itálií 13. prosince 1906, která kromě upřesnění evropské politiky a jednotlivých ekonomických zájmů vůči Etiopii, zaručovala této východoafrické zemi zachování státní integrity. V roce 1913 císař Menelik II. zemřel a na jeho místo nastoupil Lidž Lyasu. Ačkoliv vláda nového císaře Etiopie nebyla dlouhá, přinesla zemi mnoho problémů. Lyasu konvertoval k islámu, provedl vojenský zásah v jižní Etiopii a podporoval rebely v sousedním Britském Somálsku. Největším prohřeškem provedeným v mezinárodní politice však byla větší spolupráce s Německem a Tureckem v období první světové války. Oba státy nabádaly Etiopii ke vstupu do války po jejich boku.²⁸ Velká Británie, Francie a Itálie tento vývoj událostí nelibě nesly. Lidž Lyasu byl nakonec v roce 1916 kvůli svým politickým krokům sesazen a ačkoliv se formálně nezřekl vlády, na jeho místo vládce Etiopie nastoupila Menelikova dcera císařovna Zawditu.

S novou císařovnou se opět zlepšily vztahy s Velkou Británií, Francií i Itálií. „*Tři evropské mocnosti tak mohly ve své politice vůči Etiopii*

²⁸ SCHOLLER, Heinrich, German World War I Aims in Ethiopia: The Frobenius-Hall-Mission. In: *Modern Ethiopia 198*, s. 303.

*zachovat klid a nadále zdůrazňovaly kontinuitu etiopské nezávislosti.*²⁹ Jedno nepříjemné, ale velice důležité dědictví Lyasovi vlády si však Etiopie nesla až do roku 1930. Kvůli Lyasově inklinaci k Rakousku-Uhersku, Německu a Turecku v průběhu první světové války bylo na Etiopii uvaleno v roce 1916 zbrojní embargo. To zamezilo průběžné modernizaci a vývoji etiopské armády, čímž výrazně oslabilo etiopskou obranyschopnost a etiopská armáda nemohla konkurovat evropským vojákům.³⁰ Rovněž Etiopie nebyla tak jednotná jako za Menelikovy vlády. Císařský regent a budoucí etiopský císař ras Teferi se oproti císařovně Zawditu a jejím konzervativním snahám, názorům a metodám snažil o technickou a politickou modernizaci země.

Na mezinárodní scéně se však význam a věhlas Etiopie zvyšoval. V zemi byl oficiálně zrušen obchod s otroky a v roce 1923 zaslala Etiopie pozvánku do Společnosti národů. Velká Británie protestovala a byla proti přijetí Etiopie do Společnosti národů pro její údajnou necivilizovanost a barbarství. Ovšem i přes minulé i budoucí vzájemné spory se 1. srpna 1923 stala Etiopie s pomocí italské podpory členem Společnosti národů.³¹ Tím však ohrožení etiopské suverenity a nezávislosti neskončilo. Velká Británie společně s Itálií uzavřela v roce 1925 smlouvu týkající se vymezení ekonomických zájmů v rohu Afriky. Britové uznali Italům část Etiopie jako jejich sféru vlivu. Itálie začala klást větší důraz na ekonomickou převahu v Etiopii. Smlouva však byla na nátlak Společnosti národů zrušena. Etiopie ale potřebovala mezinárodní zajištění, poněvadž i přes členství ve Společnosti národů, nemohla sama ovlivnit dohody evropských států, a to ani ty, které se přímo Etiopie dotýkaly. Z tohoto důvodu byla 2. srpna 1928 vytvořena smlouva mezi Etiopií a Itálií o přátelství, usmíření a arbitráži, která měla zajistit mír a vzájemné neohrožování mezi těmito dvěma zeměmi.³² Italové však tuto smlouvu brali jako své diplomatické vítězství nad Etiopií a získali pocit nadřazenosti. Itálie, která se snažila Etiopii již dříve ekonomicky

²⁹ ZÁHOŘÍK, Jan, *Etiopie v letech 1923 – 1935. Cesta k italské invazi*, Praha 2009, s. 35.

³⁰ ZÁHOŘÍK, Jan, *Ethiopia's Unequal Position in International Affairs efore the Italian Invasion: Europe, the USA and the League of Nations between Passivity and Appeasement*. In: *Oriental Archive* 76, 2008, s. 54.

³¹ MOCKLER, Anthony, *Haile Selassies War*, Oxford 2003, s. 1.

³² ZÁHOŘÍK, Jan, *Etiopie v letech 1923 – 1935. Cesta k italské invazi*, Praha 2009, s. 50.

i vojensky ovládnout, začala proti ní veřejně vystupovat a poukazovat na nedostatky etiopského státu či porušování mezinárodních smluv.

K eskalaci napětí mezi Itálií a Etiopií ještě více přispěl nový etiopský císař. Císařský regent ras Teferi, který byl v roce 1930 jmenován novým etiopským císařem Haile Selassiem I.³³ Haile Selassie začal proti italským zájmům v oblasti vystupovat. Zvýhodňoval americké investice před italskými, uzavřel dohodu o obchodu s Japonskem a omezoval podnikání Italů v Etiopii.³⁴ Od přelomu 20. a 30. let se kromě nového etiopského panovníka rovněž změnil přístup Italů ve snaze ovládnout Etiopii. Italské velení začalo v roce 1932 formovat plány vojenského vpádu do Etiopie, což by Itálii získalo ekonomicky potřebné přírodní zdroje, zajistilo dostatek životního prostoru pro italské obyvatele, umožnilo vznik italského císařství a odčinilo ostudnou porážku z roku 1896 z bitvy u Adowy.³⁵ Rovněž výhodná strategická pozice byla pro Italy lákavým cílem. V Itálii a v italských koloniích ve východní Africe začaly probíhat přípravy na budoucí invazi do Etiopie. „*V Somálsku byly domorodé sultanáty, které až dosud unikly autoritě hlavního města, podrobeny a v Eritreji byla vybudována silnice spojující přístav Assab s etiopskou hranicí.*“³⁶ Italové nechali budovat, opravovat a modernizovat nové přístavy, letiště a vojenské základny, které měly pojmout větší množství nových vojáků. Směrem k etiopským hranicím vznikaly jak ze Somálska, tak i z Eritreje nové silnice a železnice umožňující lepší přesun vojsk. V Itálii probíhalo postupné navyšování armádního rozpočtu. „*Ještě před létem 1935 byla již v Itálii nařízena mobilizace ročníku 1911. Tím se italská armáda rozrostla na 710 000 mužů, samostatné fašistické divize čítaly 380 000 mužů.*“³⁷ Mussolini zahájil propagandistické akce proti Etiopii. Rovněž probíhalo verbování do pomocných pluků z řad domorodců. Na hranice Eritreje i Italského Somálska byli umístováni

³³ LAREBO, Haile M., *The Building of an Empire. Italian Land Policy and Practice in Ethiopia 1935-1941*, Trenton 2006, s. 47.

³⁴ MILZA, Pierre, *Mussolini*, Praha 2013, s. 632.

³⁵ ZÁHOŘÍK, Jan, Ethiopia's Unequal Position in International Affairs before the Italian Invasion: Europe, the USA and the League of Nations between Passivity and Appeasement. In: *Oriental Archive* 76, 2008, s. 53.

³⁶ MILZA, Pierre, *Mussolini*, Praha 2013, s. 631.

³⁷ MOULIS, Miroslav, *Přísně tajné!*, Praha 2003, s. 70.

vojáci. Tehdejší italský ministr kolonií De Bono nechal vypracovat rozpis nezbytných sil pro vedení dobovačné války.³⁸ Na území Etiopie operovala italská špionáž a docházelo k podplácení kmenových vůdců.³⁹ Císař Haile Selassie se mezitím snažil zmodernizovat Etiopii, především armádu a zajistit si větší kontrolu nad územím, jemuž oficiálně vládnul. V roce 1931 vydal první státní ústavu, která měla rozdrobenou státní správu centralizovat a ustanovit parlament.⁴⁰ Probíhala modernizace ekonomiky a vzhledem k zrušení zbraňového embarga i modernizace armády. Císař, vědom si ohrožení ze strany Itálie, se pokusil vytvořit „*akceschopnou a loajální armádu ze všech etnických skupin*“.⁴¹ Tohoto cíle se mu však nepodařilo dosáhnout.

K rozpoutání italsko-etioopského konfliktu využila Itálie nejasností ohledně přesného vymezení etiopsko-somálských hranic. Jelikož Italové ani Etiopané nechtěli ustoupit ze svých nároků a nebyli ochotni najít kompromis, staly se hranice častým místem sporů. Nejdůležitější hraniční oblastí se stala na vodu bohatou oáza Walwal. Zde proběhl 5. prosince 1934 ozbrojený střet mezi etiopskými pohraničními jednotkami a italskými oddíly. V bojích byly nasazeny kulometry, děla a dokonce i letadla a tanky.⁴² Obě strany utrpěly při tomto boji ztráty na životech a každá země odsuzovala tu druhou z rozpoutání tohoto boje. Incident byl nahlášen u Společnosti národů. Haile Selassie doufal, že Společnost národů pomůže bránit Etiopii před italskou agresí, zatímco Mussolini bral incident u Walwal jako možnou záminku k napadení Etiopie. Ke škodě Haile Sellassieho trvalo Společnosti národu prozkoumání incidentu u Walwal příliš dlouho. Společnost národů k vyřešení hodlala využít Výbor pěti složený z představitelů Anglie, Francie, Turecka, Polska a Španělska, který byl vytvořen až v září 1935. Výbor přišel s návrhem vytvořit mezinárodní mandát, což by ve skutečnosti oslabilo etiopskou suverenitu a de facto by se z Etiopie stal italský protektorát. Mussolini, který ovšem

³⁸ MILZA, Pierre, *Mussolini*, Praha 2013, s. 632.

³⁹ HAGGAI, Erlich, Tigrean politics 1930-1935 and the approaching Italo-Ethiopian war. In: *Ethiopian Studies*, 1986, s. 117.

⁴⁰ REGASSA, Tsegaye, Learning to Live with Conflicts. Federalism as a Tool of Conflict Management in Ethiopia – An Overview. In: *Mizian Law Review* 4, 2010, 1, s. 81.

⁴¹ KLÍMA, Jan, *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*, Praha 2012, s. 234.

⁴² MOCKLER, Anthony, *Haile Selassies War*, Oxford 2003, s. 1.

byl rozhodnut spor vyřešit vojenskou silou, návrh odmítl. Hodlal využít vítězství v blízké válce k posílení své prestiže a věhlasu.

V průběhu roku 1935 nechal v Somálsku i v Eritreji posílit vojenskou posádku, neboť nehodlal připustit opakování ostudné porážky z první italsko-etiopské války. Vyčkával na vhodný okamžik k útoku, až bude mít v rohu Afriky dostatečnou vojenskou sílu a skončí pro vedení války nepříznivé období dešťů. Válkychtivý Mussolini ohlásil z balkonu Benátského paláce 2. října italskému národu nadcházející invazi do Etiopie: „*V dějinách vlasti odbije slavná hodina. Dvacet milionů mužů se v této chvíli shromáždilo na všech italských náměstích. Nikdy v dějinách lidstva se ještě nekonalo tak ohromné představení. Dvacet milionů mužů: jedno srdce, jedna vůle, jedno rozhodnutí. Již celé měsíce kolo osudu z popudu naší klidné odhodlanosti směřuje k cíli. Vyčkávali jsme trpělivě třináct let, během nichž se kruh egoismu, dusící naši životní sílu, ještě utáhl. S Etiopií jsme trpělivě vyčkávali čtyřicet let. Teď to stačilo!*“⁴³ V ranních hodinách následujícího dne překročila italská vojska bez oficiálního vyhlášení války etiopské hranice. Pro Afričany tímto začala druhá světová válka.⁴⁴

4.2 Druhá italsko-etiopská válka

Mnoho Italů zahájení invaze nadšeně uvítalo. Věřili v krátký průběh války a těšili se na zrod italského impéria.⁴⁵ Italské armády podnikly útok na Etiopii z obou svých sousedních kolonií. Z Eritreje vedl svůj útok generál Emilio De Bono, jehož hlavním cílem bylo dobytí etiopského hlavního města Addis Abeby. Z Italského Somálska vedl útok generál Rodolfo Graziani, který měl za úkol na sebe upoutat co největší část etiopské armády a tak ulehčit postup jednotkám De Bona. Italové měli nad svými etiopskými soupeři značnou technickou i logistickou výhodu. Italští vojáci byli lépe vycvičení, měli lepší vybavení, více těžkých zbraní

⁴³ MILZA, Pierre, *Mussolini*, Praha 2013, s. 637.

⁴⁴ REID, Richard. J., *Dějiny moderní Afriky: od roku 1800 po současnost*, Praha 2011, s. 214.

⁴⁵ BOSWORTH, Richard J.B., *Mussolini's Italy. Life Under the Dictatorship 1915-1945*, New York 2006, s. 367.

a využívali tanků. Vzhledem ke špatnému stavu etiopského letectva mohli Italové bez větších problémů udržet nad Etiopií leteckou nadvládu. Pro válku měli dokonce připraveny zakázané bojové plyny. V prvních fázích útoku se Italové rovněž mohli spolehnout na dobře vybudovanou infrastrukturu.

Etiopané vzhledem k dlouholetému zbrojnímu embargu měli zastaralou výzbroj a horší výcvik. S výjimkou elitní císařovy gardy nebyly etiopské jednotky na moderní válku řádně připraveny. Ačkoliv etiopská armáda disponovala puškami či dělostřelectvem, velká část vojáků se italským jednotkám postavila na odpor pouze s tradičními zbraněmi, jakými byly např. oštěpy.⁴⁶ Početně malé etiopské letecké síly nesloužily jako bojová síla, nýbrž sloužily jako dopravní prostředek, či byly využívány k pozorování válečné situace. Etiopané neměli dostatek protileteckých zbraní, obrněných vozidel či nákladních automobilů. V zemi nebyla rozvinutá infrastruktura, nastávaly problémy se zásobováním a péčí o raněné. Etiopským armádám veleli jednotliví rasové, kteří se spíše zajímali o obranu svého území a s obtížemi se podřizovali etiopskému císaři. Už tak oslabenou etiopskou vojenskou sílu oslabilo přeběhnutí etiopských kmenů, několika rasů i s jejich jednotkami na italskou stranu. Přes tyto nedostatky však dokázali Etiopané vést i houževnatý odpor a ztížit italský postup. Vědomí, že bojují o svoji nezávislost, jim posilovalo morálku a bojového ducha. Využívali přírodních podmínek své země a hornatého terénu. Etiopské jednotky se nenechávaly zatáhnout do větších střetnutí, v případě nutnosti se vyhýbaly nepřátelským mechanizovaným jednotkám a využívaly v boji i partyzánské taktiky. Využívaly ukořistěné zbraně a v případě, že nedokázaly ukořistěnou vojenskou techniku používat, tak ji zničily.

Ihned po začátku války nechal Haile Selassie vyhlásit mobilizaci, přesto však měly etiopské jednotky rozkaz neodporovat italskému postupu a stáhnout se. Haile Selassieho cílem bylo ukázat světu, že Etiopie není agresorem, a že se pouze brání italskému útoku. Císař očekával, že Společnost národů poté zasáhne a zachrání Etiopii před italskou

⁴⁶ The use of chemical weapons in the 1935–36 Italo-Ethiopian War [online], SIPRI, [cit. 21.4. 2014], dostupné: <http://www.sipri.org/research/disarmament/chemical/publications/ethiopiaper/view>

agresí.⁴⁷ Mezitím italské jednotky, nezátížené ozbrojeným odporem, postupovaly rychle přes etiopské území. Již 7. října byla bez boje obsazena Adowa, což byla pro Italy velká morální vzpruha.

Další italský postup se však zpomaloval. De Bono, vědom si nerozvinuté infrastruktury a špatného stavu silnic v Etiopii a případného problému se zásobováním, zvolil raději rozvážnější a opatrnější metodu postupu. V dobytých oblastech chtěl vždy vybudovat a opravit silnice, zajistit dostatečné zásobování a vybudovat opěrný bod k dalšímu útoku na etiopské území. Měl za cíl získat území výhružkami a sliby a bojovat pouze, když to bylo nezbytné.⁴⁸ De Bonův opatrný postup ale nevyhovoval italským válečným plánům. V případě, že by se Italové drželi této válečné taktiky, mohla by se invaze do Etiopie protáhnout až na několik let. Navíc proti Itálii uvalila Společnost národů ekonomické sankce. Naštěstí pro Itálii nebyly prozatím sankce uvaleny na naftu, avšak 12. prosince 1935 mělo v Ženevě proběhnout projednávání o jejich uvalení. Pro Itálii to mohlo mít fatální důsledky. V případě schválení a uvalení sankci na naftu by Itálie pravděpodobně byla nucena uzavřít s Etiopií mír a Itálii by připadlo pouze to území, které do té doby italská armáda zabrala. Proto Mussolini požadoval získat do 12. prosince co největší území. De Bono dokázal 8. listopadu díky zradě Haile Sellasie Gugsy získat bez boje město Makale, ale stále nepostupoval dostatečně rychle.⁴⁹ Stále se držel své osvědčené metody a musel být proto nahrazen. Po návratu z Makale 17. listopadu na něho čekal Mussoliniho telegram. „*Oznamoval, že s pádem Makale je jeho „mise“ kompletní, a že ho Mussolini srdečně zdraví.*“⁵⁰ Následujícího dne byl generál De Bono jmenován „maršálem Itálie“ a 26. listopadu byl poslán z Etiopie domů.

Na jeho místo vrchního velitele v Etiopii byl jmenován maršál Badoglio. Badoglio měl za cíl urychlit etiopské tažení, a neboť 12. prosince v Ženevě nebyly sankce na naftu odhlasovány, nemusel se obávat náhlého ukončení války. Badoglio do rohu Afriky nechal dopravit

⁴⁷ VERICH, Thomas M., *The European Powers and the Italo-Ethiopian War*, Salisbury 1980, s. 28.

⁴⁸ MOCKLER, Anthony, *Haile Selassies War*, Oxford 2003, s. 64.

⁴⁹ HAGGAI, Erlich, Tigrean politics 1930-1935 and the approaching Italo-Ethiopian war. In: *Ethiopian Studies*, 1986, s. 120

⁵⁰ MOCKLER, Anthony, *Haile Selassies War*, Oxford 2003, s. 68.

posily a proti téměř neozbrojeným etiopským vojákům nasadil na koloniální válku nebývale velké množství vojenské techniky.⁵¹ Pro Itálii se však objevily nové komplikace. Etiopská armáda dokončila mobilizaci a přešla do protiútoků s cílem zatlačit italské jednotky a vydobýt zpět své ztracené pozice. Situace došla tak daleko, že Italové v prosinci poprvé použili k zastavení etiopských válečných operací i chemické zbraně. Pro Etiopany to mělo zničující účinky. „*Ale toho dne padaly z oblohy podivné válce, které se rozbily, jakmile dopadly na zem a vypouštěly bezbarvou kapalinu šířící se všude kolem. Když se ta bezbarvá kapalina dotkla vystavených končetin Etiopanů, vyhořela. Několika stovkám opařila jejich ruce, nohy a obličej. Někteří oslepli.*“⁵² Tento nehumánní způsob italského boje podkopával etiopským vojákům zásadně morálku. Již samotné taktické letecké bombardování dokázalo etiopské armády zdemoralizovat a donutit některé vojáky k dezerci. Etiopská jednotky, které nebyly na moderní způsob vedení války vycvičeny, si však dokázaly na italskou válečnou taktiku zvyknout a zareagovat. Před leteckými útoky se naučily úspěšně krýt a dokázaly zastaralými zbraněmi dokonce zničit italské tanky. Proti chemickému útoku však nebylo řádné obrany.

Italové navíc nebombardovali pouze vojenské cíle, ale útočili i na etiopské vesnice, města a dokonce i stanice červeného kříže. Nikdo z Etiopanů nebyl před plynem v bezpečí. Italové nechali otrávit rovněž i řeky a jezera.⁵³ Kromě útoku na vojáky a bezbranné civilisty ale používala italská armáda chemické útoky i na obranu svých zásobovacích tras.⁵⁴ Vojáci italské armády šířili mezi obyvateli strach i jinými prostředky. Zapalovali vesnice, prováděli masové popravy a zabíjeli zajaté nepřátele.⁵⁵ Ale i na italské straně se taktéž vyskytovaly potíže. Docházelo k úpadku morálky a dezercím eritrejských vojáků, kteří za Italy bojovali již přes 20 let v Libyi v okolí Tripolska a Benghází. Tito eritrejští dezertéři se buďto snažili navrátit do své domoviny nebo přebíhaly k Etiopanům.

⁵¹ EATWELL, Roger, *Fascism. A History*, London 2003, s. 91.

⁵² MOCKLER, Anthony, *Haile Selassies War*, Oxford 2003, s. 81.

⁵³ SBACCHI, Alberto, *Legacy of Bitterness. Ethiopia and Fascist Italy, 1935-1941*, Lawrenceville 1997, s. 71.

⁵⁴ The use of chemical weapons in the 1935–36 Italo-Ethiopian War [online], SIPRI, [cit. 21. 4. 2014], dostupné: <http://www.sipri.org/research/disarmament/chemical/publications/ethiopiaper/view>

⁵⁵ PANKHURST, Richard, Italian Fascist War Crimes in Ethiopia. A History of Their Discussion, from the League of Nations to the United Nations (1936-1949). In: *Northeast African Studies* 6, 1999, 1-2, s. 83.

Rovněž velké horko a nepříjemné tropické nemoci snižovaly bojeschopnost italských vojáků.

Ale v lednu 1936 opět Italové naplno přebrali iniciativu. Jak Badoglio, tak i Graziani dokázali ovládnout situaci, posílit své jednotky, odrazit útoky a opět pokračovat v dobývání Etiopie. I přes partyzánské útoky Etiopanů dokázali Italové postupovat vpřed a prorážet etiopskou obranu. Druhá italsko-etioipská válka spěla ke svému konci. Haile Selassie však ještě naplánoval jednu finální ofenzívu. Císař se dle staré tradice rozhodl vést etiopské jednotky sám do útoku. On sám ovšem provedl velkou strategickou chybu, když se rozhodl zanechat manévrovací války a podniknout masivní frontální útok. 31. března 1936 se v bitvě u Mai Čou střetly etiopské jednotky vedené císařem Haile Selassiem s italskými vojsky, kterým velel vrchní velitel etiopského tažení maršál Badoglio. Ačkoliv byla Etiopie ve válce těsně před porážkou, mohla tato bitva ještě změnit průběh války a rozhodnout o osudu Etiopie, neboť v bitvě mohlo dojít k úmrtí důležitých aktérů války, což by mělo výrazný vliv na morálku a válečné plány vojsk obou zemí. Italové, kteří etiopské válečné plány ovšem s předstihem zjistili, byli na útok připraveni. Měli nad nepřáteli početní i technickou výhodu, připravenou obrannou linii a na zničení nepřítele použili efektně jak dělostřelectvo, kulometry tak i letectvo.⁵⁶ 2. dubna nařídil císař ústup a Italům se tak otevřela cesta k slabě bráněné Addis Abebě. Etiopský zbývající odbor se začal hroutit.

Celý duben byl ve znamení velkých italských územních zisků. 30. dubna se Haile Selassie navrácí do Addis Abeby. Hlavní město nalézá v panice a v obavách před příjezdem Badogliovy obrněné „kolony železné vůle“.⁵⁷ Císař se rozhodl přesunout vládu do města Gore a rozkázal rasům nadále vést partyzánský boj. 2. května opustil císař Addis Abebu, odjel vlakem do Džibuti a jmenoval rase Imru regentem. V hlavním městě po jeho odjezdu propukají nepokoje a dochází k výtržnostem a rabování. Pořádek v Addis Abebě postupně obnovují až členové Badogliovy kolony, jejíž pěchotní předvoj dorazil do města 4. května. Následujícího dne se

⁵⁶ TEKLAHAIMANOT, Teferi, *Why Ethiopia lost. Analysis of the factors that led to the Ethiopian defeat in the Italo-Ethiopian War of 1935-36*, Manhattan 1969, s. 102.

⁵⁷ MOCKLER, Anthony, *Haile Selassies War*, Oxford 2003, s. 133.

do Addis Abeby dostal sám Badoglio a hlavní město Etiopie obsadil.⁵⁸ 4. května rovněž opustil Haile Selassie na palubě lodi Enterprise Džibuti, uchýlil se do politického azylu v Británii a o osudu Etiopie bylo definitivně rozhodnuto. Italové obsadili další části Etiopie a etiopské armády i se svými vůdci se vzdávaly. Ačkoliv se Italům podařilo ovládnout pouze třetinu Etiopie a část etiopských vojáků i nadále bojovala a přecházela na partyzánský způsob boje, byla Etiopie 9. května 1936 slavnostně oficiálně anektována.⁵⁹ Poraženecká hanba pocházející z první italsko-etioipské války byla odčiněna a fašistický režim společně s Mussolinim nebyl už nikdy populárnější než tohoto dne, kdy Mussolini slavnostně italskému národu oznamoval anexi Etiopie. Poprvé v historii se Etiopie musela sklonit před silou cizí země.⁶⁰ Viktor Emanuel III. byl prohlášen císařem Etiopie, přijal etiopskou císařskou korunu a bylo slavnostně oznámeno obnovení římského císařství po 15 staletích. V rohu Afriky tak vznikl jeden velký spojený celek území pod kontrolou Itálie. 1. června 1936 byl tento územní celek reorganizován a vznikl jednotná kolonie Italská východní Afrika (AOI).⁶¹ AOI byl spravován místokrálem, kterým byl zvolen maršál Badoglio. Hlavním městem byla ustanovena Addis Abeba a území AOI bylo rozděleno na pět částí. Některé provincie přestaly existovat a dle nového rozdělení byly včleněny do provincií jiných. Např. provincie Tigre byla připojena k Eritreji a provincie Gojjam k provincii Ahmara. Každou z pěti částí měl na starosti vybraný vojenský guvernér. Administrativa a správa byla přísně kontrolována Římem. Každý z guvernérů se přímo zodpovídal místokráli a místokrál se zodpovídal ministru kolonií. Místokrál byl rovněž hlavním velitelem ozbrojených sil v oblasti. Italským cílem bylo znemožnit hromadění moci v rukou domácích vůdců a naprosto ovládnout zemi. Důkazem byl slogan „Žádná moc rasům“.⁶²

⁵⁸ WHITTAM, John, *Fascist Italy*, Manchester 1995, s. 113.

⁵⁹ SBACCHI, Alberto, *Legacy of Bitterness. Ethiopia and Fascist Italy, 1935-1941*, Lawrenceville 1997, s. 58.

⁶⁰ Haile Selassie 1892 to 1975 [online], Dictionary of African Christian Biography [cit. 21. 4. 2014], dostupné: http://www.dacb.org/stories/ethiopia/haile_selassie.html

⁶¹ v italštině *Africa Oriental Italiana*

⁶² MOCKLER, Anthony, *Haile Selassies War*, Oxford 2003, s. 148

4.3 Reakce na napadení Etiopie

Ačkoliv se nepodařilo zabránit vypuknutí druhé italsko-etiofské války, státy a světová společenství měly možnost válku zastavit. Největší šanci na vyřešení konfliktu v co nejkratším čase měla Společnost národů. Etiopie byla od roku 1923 členem Společnosti národů a dle článku 16. Paktu Společnosti národů byl útok na jednoho člena Společnosti chápán jako válečný akt vůči všem státům Společnosti.⁶³ Tento čin nemohla Společnost národů ignorovat a 7. října prohlásila za agresora Itálii. Následně bylo odhlasováno uvalení ekonomických a zbrojních sankcí vůči Itálii, které měly vstoupit v platnost 18. listopadu. Bylo to poprvé v historii Společnosti národů, kdy byly tyto sankce uvaleny, a nevědělo se, nakolik budou účinné a jaký budou mít celkový dopad na italskou ekonomiku a vedení války. „Členské státy měly ustoupit od nákupu italského zboží, od exportu zbraní a strategických produktů do Itálie a neměly udělovat agresorovi žádný kredit na jeho zahraniční nákupy.“⁶⁴

Uvalení sankcí se naštěstí pro Itálii ukázalo neefektivní. Sankce na strategicky důležité suroviny jako ocel, olovo, měď, zinek, železo a ropu nebyly uvaleny. Rovněž Suezský průplav zůstal italským lodím průchodný a nehrozilo tak odříznutí italské armády a přerušení zásobování. Navíc členské státy Společnosti národů nemusely sankce přijmout, měly možnost je ignorovat a nadále s Itálií ekonomicky spolupracovat.

Na etiopskou krizi zareagovaly i nečlenské státy Společnosti národů. Spojené státy americké vyhlásily neutralitu.⁶⁵ Navíc se rozhodly pro válčící země uvalit embargo na dovoz zbraní a vojenského materiálu. Ačkoliv embargo bylo uvaleno pro obě země, více poškozovalo Etiopii, která na rozdíl od Itálie neměla dostatek zbraní a zásob munice. Adolf Hitler v čele nacistického Německa taktéž oficiálně zachoval neutralitu, avšak na rozdíl od Spojených států amerických Italy ve skutečnosti ve válce podporoval, nadále s Itálií obchodoval a posílal důležité suroviny.

⁶³ MRÁZEK, Josef, *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*, Plzeň 2004, s. 11.

⁶⁴ MILZA, Pierre, *Mussolini*, Praha 2013, s. 640.

⁶⁵ TEKLAHAIMANOT, Teferi, *Why Ethiopia lost. Analysis of the factors that led to the Ethiopian defeat in the Italo-Ethiopian War of 1935-36*, Manhattan 1969, s. 146.

Zároveň využil rozpoutané války ke splnění svých vlastních cílů. „*V době, kdy byla hlavní pozornost světové politiky a veřejnosti upřena na habešskou krizi, vojensky obsadil Porýní.*“⁶⁶

Pro Itálii byl důležitý postoj k válce, který zaujímala Velké Británie s Francií. Političtí představitelé stále v Itálii viděli spojence proti vzrůstající hrozbě nacistického Německa. Nehodlali si proti sobě Itálii popudit a rovněž pro ně nebylo žádoucí, aby v důsledku války došlo ke sblížení Mussoliniho s Hitlerem. Přesto představitelé Francie i Velké Británie uvalení sankcí byli nuceni odhlasovat. „*Velmi brzo se ukázalo, že francouzští a angličtí vedoucí političtí činitelé, kteří odhlasovali sankce pod nátlakem širokých proudů veřejného mínění, to učinili s nechutí a snažili se omezit jejich dopad.*“⁶⁷ Velká Británie proto nepoužila své válečné loďstvo ve Středomoří, ani neuzavřela pro Itálii Suezský průplav. Francie se ohradila proti uvalení embarga na naftu, neboť podle Paříže by to nebyly sankce civilního, ale vojenského charakteru.⁶⁸

O vyřešení etiopsko-italského sporu mírovou cestou se tajně pokusil britský ministr zahraničí Samuel Hoare a francouzský premiér Pierre Laval v prosinci 1935. Plánovali učinit ústupky vůči Mussolinimu a chtěli, aby císař Haile Selassie postoupil Itálii část etiopského území, nad kterým bude moci Itálie zřídit protektorát. Dále Itálie měla získat velký vliv a ekonomický monopol na jihu a jihozápadě Etiopie. Na oplátku Etiopie měla získat přístup k moři a udržet si svoji suverenitu nad územím, které nebylo postoupeno Itálii.⁶⁹ Tyto projednávané návrhy tajného britsko-francouzského jednání vešly ve známost jako Hoare-Lavalův pakt. Ještě před možným schválením paktu však pronikly veškeré informace na veřejnost. Světová veřejnost byla pobouřena zjištěním, že britští a francouzští představitelé chtějí zaprodat Etiopii Itálii. Následně museli oba aktéři, Hoare i Laval, rezignovat na své funkce.

Ačkoliv tedy bylo v moci světové společnosti anexi Etiopie zabránit, nestalo se tak. Uvalené sankce postrádaly důležitou efektivnost. Společnost národů zklamala ve svém poslání efektivně zasáhnout proti

⁶⁶ VESELÝ, Zdeněk, *Dějiny mezinárodních vztahů*, Plzeň 2007, s. 242.

⁶⁷ MILZA, Pierre, *Mussolini*, Praha 2013, s. 641.

⁶⁸ MARCUS, Harold G., *A History of Ethiopia*, Berkeley 1994, s. 143.

⁶⁹ VERICH, Thomas M., *The European Powers and the Italo-Ethiopian War*, Salisbury 1980, s. 106.

agresivnímu státu a etiopská krize jí zdiskreditovala.⁷⁰ Světová veřejnost byla šokována italskou brutalitou. Odsuzovala také používání biologických zbraní, což bylo v rozporu s Protokolem o zákazu používat ve válce dusivých otravných nebo podobných plynů a bakteriologických prostředků.⁷¹

Italsko-etiopská válka zhoršila vztahy s Francií a Velkou Británií. Mussolini před válkou předpokládal, že mu Britové a Francouzi nechají v Etiopii volné pole působnosti.⁷² Následné uvalení sankcí Italy překvapilo a dostalo národ částečně do diplomatické izolace. Italové měli pocit, že si status evropských vyvrhelů nezaslouží a nerozuměli, proč se tak Britové a Francouzi chovali.⁷³ To se samozřejmě negativně odrazilo ve vztahu k nim. Rovněž i situace ve Francii a Velké Británii nebyla pro Italy příznivá. Britské a francouzské kolonie v Africe byly nyní Italy více ohroženy a protiitalské veřejné mínění zamezilo potencionálnímu vytvoření spojení s touto zemí. Navíc se ve Francii i Velké Británii změnilo politické klima. Jednak na místo ministra zahraničí Velké Británie nastoupil za Hoara Anthony Eden. Eden na rozdíl od svého předchůdce byl Mussolinimu mnohem méně nakloněn. Rovněž ve Francii se změnila politická situace, když se k moci dostala Lidová fronta s jasně namířeným programem proti fašismu.⁷⁴ Naopak začalo postupné sbližování Itálie s Německem, které Itálii během války materiálně podporovalo.

⁷⁰ SBACCHI, Alberto, *Legacy of Bitterness. Ethiopia and Fascist Italy, 1935-1941*, Lawrenceville 1997, s. 35.

⁷¹ MRÁZEK, Josef, *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*, Plzeň 2004, s. 308.

⁷² VERICH, Thomas M., *The European Powers and the Italo-Ethiopian War*, Salisbury 1980, s. 3.

⁷³ MOCKLER, Anthony, *Haile Selassies War*, Oxford 2003, s. 67.

⁷⁴ MILZA, Pierre, *Mussolini*, Praha 2013, s. 651.

5. Vývoj do vstupu Itálie do druhé světové války

5.1 Italská východní Afrika

Nová italská kolonie prošla nedlouho po svém vzniku první důležitou administrativní změnou. 11. června vystřídal maršála Badoglia ve funkci místokrále nově jmenovaný maršál Rudolfo Graziani. Graziani se nechvalně proslavil brutálními metodami, kterými se snažil potírat odpor.⁷⁵ Nový místokrál se musel na spravovaném území vypořádat s neustále bojujícími etiopskými vojáky. Ačkoliv již 9. května byla oznámena anexe Etiopie, nadále Italové nekontrolovali celou oblast.

V zemi stále působil císařem zvolený regent ras Imru s prozatímní vládou a Etiopané nadále ovládaly některá města. Partyzánské oddíly a etiopské jednotky pod vedením zbývajících rasů neustále napadaly Italy. V červnu byla dokonce neúspěšně napadena Addis Abeba jednotkami Abby Petrose. Nový místokrál však musel dobývání zbylých měst a pacifikaci bojujících rasů odložit. V zemi přelo, což ztěžovalo přesuny a bojeschopnost italských jednotek. Teprve až na počátku listopadu se počasí uklidnilo a mohlo být zahájeno pronásledování rasů. Některé rasy italští vojáci zabili, některé se jim podařilo zajmout a některé pro výstrahu popravili. 18. listopadu byl zajat regent ras Imru, čímž skončilo regentství a prozatímní etiopská vláda. Zajatého rase Imra přepravili do Itálie, kde jej na ostrově Ponza na 7. let uvěznili. Jeho uvězněním odpor Etiopanů neskončil a pronásledování rasů probíhalo až do února 1937. 23. února byl zabit císař ze ras Desta, což mělo znamenat symbolický konec války. „*Válka skončila; dobytí Etiopie bylo kompletní.*“⁷⁶ Etiopští partyzáni a ozbrojené oddíly ovšem nadále na území AOI operovali, útočili na Italy a zaměstnávali početné italské síly. Partyzáni bojovali po celou dobu italské okupace a během východoafrického tažení během druhé světové války pomohli spojencům Etiopii osvobodit.

⁷⁵ LAREBO, Haile M., *The Building of an Empire. Italian Land Policy and Practice in Ethiopia 1935-1941*, Trenton 2006, s. 54.

⁷⁶ MOCKLER, Anthony, *Haile Selassies War*, Oxford 2003, s. 173.

Odpor Etiopanů proti italské nadvládě neprobíhal pouze formou partyzánského boje. 19. února byl proveden v Addis Abebě neúspěšný pokus o atentát na místokrále Grazianiho. Zraněný Graziani byl převezen do nemocnice a ošetřen. Následovala krvavá odplata. Italové nechali zavřít všechny obchody, poslali obyvatele do svých domovů a izolovali Addis Abebu od zbytku země. V noci začali Italové, kteří žili již měsíce v napětí a nyní i ve strachu, začali zabíjet Etiopany po celém městě. *„Lidé byli umláceni a ukamenováni k smrti. Ženy byly zbičovány, muži vykastrováni, děti ušlapány; hrdla byla podříznuta, lidé byli vykucháni a ponecháni zemřít nebo oběšeni nebo ubodáni k smrti.“*⁷⁷ Násilnosti v Addis Abebě pokračovaly po tři dny, avšak represálie probíhaly v AOI až do května. Tyto události neunikly světovému společenství a tak nadále byl připomínán trpký osud Etiopie a utrpení domorodých obyvatel.

Každopádně, nové italské impérium se zdálo být stabilizováno a doufalo se v budoucí prosperitu. Základem budoucího kolonizačního úspěchu měla být italská administrativa s podporou silné armády složené z původních obyvatel. Po represáliích byli téměř zlikvidováni členové etiopské inteligence. I představitelé a zastánci bývalého císařství byli buďto zajati nebo mrtví. Mussoliniho cílem bylo, aby se z AOI v době míru stala země prosperující a v případě války země soběstačná. Do budoucna se doufalo ve vznik velké, kvalitní a dobře vycvičené armády složené z Afričanů. Armády, která se měla stát důležitou vojenskou silou v celé Africe. Rovněž byl Mussolini ochoten investovat velkou sumu peněz do modernizace země. Hodlal si obyvatelstvo zcela podmanit, vytvořit dostatek poslušné pracovní síly a co nejvíce území AOI využít. Byla zahájena stavba silnice spojující Addis Abebu, eritrejskou Masawu i somálské Mogadišo.

Po celé zemi vznikaly nové komunikace, opravovaly se staré silnice, stavěly se nové mosty, letiště, vznikalo kvalitní telefonní spojení, probíhala stavba nových elektráren, hydroelektráren a nemocničních zařízení. Ve městech byly budovány nové hotely i továrny a školy.

⁷⁷ MARCUS, Harold G., *A History of Ethiopia*, Berkeley 1994, s. 149.

Probíhala intenzivnější těžba surovin a zastaralé zemědělské postupy byly modernizovány.

Pro úspěšný rozvoj země však bylo potřeba vymýtit odpor. Politika vedená místokrálem Grazianim se ukázala být neúčinná i kontraproduktivní. Jeho násilná politika represálií pouze podněcovala v Etiopanech ještě více nepřátelství vůči Italům, rovněž zbrzdžovala požadovaný rozvoj země, docházelo ke zpoždění v realizaci budovatelských projektů. Navíc se neustále zvyšovaly náklady na udržení bezpečnosti.⁷⁸ Graziani proto musel být nahrazen. Novým místokrálem byl 15. listopadu 1937 jmenován princ Amadeo ze Savojské dynastie, který je znám jako třetí vévoda z Aosty. Ten se s partyzány pokoušel kromě bojování i vyjednávat. Rovněž se snažil na jihu a východě země oddělit zkolonizovanou populaci, utvořenou převážně z muslimů, od partyzánů. Aby podlomil morálku revoltujících Etiopanů, připomínal jim Haile Selassieho opuštění země a odchod do exilu. Využil taktěž toho, že Velká Británie i Francie v dubnu 1938 oficiálně uznaly italskou svrchovanost nad Etiopií.⁷⁹ Přesto partyzáni nadále pokračovali v boji i přes docházející zásoby munice a zbraní.

Nadcházející roky však měly Italům v Africe přinést více problémů, než byli revoltující Etiopané. Společně se zvyšujícím se mezinárodním napětím se rychle blížilo vypuknutí dalšího válečného konfliktu mezi evropskými mocnostmi. Tentokrát však Itálie bude stát na opačné straně nežli Velká Británie s Francií. Italští vojáci nenarazí na nepřátele pouze v Evropě ale i v Africe. V Africe proto byla posilována italská vojenská posádka a celkově bylo více investováno do armády. Ještě před vypuknutím války zmobilizoval v polovině srpna 1939 vévoda z Aosty na pokyn z Říma v AOI armádu. Britové ovšem za Italy příliš nezaostali a po deseti dnech ve svých sousedících koloniích armádu rovněž zmobilizovali. První záříjový den roku 1939 přinesl světu začátek druhé světové války. Německo zaútočilo na sousední Polsko a krize v Evropě dosáhla svého vrcholu. 3. září jako odpověď na napadení Polska vyhlásili spojenci Německu válku.

⁷⁸ MARCUS, Harold G., *A History of Ethiopia*, Berkeley 1994, s. 150.

⁷⁹ MARCUS, Harold G., *A History of Ethiopia*, Berkeley 1994, s. 150.

Ačkoliv Itálie prozatím zachovala neutralitu, byla v Africe Italy přijata vojenská opatření. „V Addis Abebě byly přijaty omezení na užívání motorových vozidel a na prodej benzínu. Žádné osobě ve vojenském věku nebylo dovoleno opustit zemi.“⁸⁰ Neutrální postoj ve válce udržela Itálie až do 10. června 1940, kdy vstoupila do konfliktu po boku Německa.

5.2 Vztah Itálie k evropským zemím

Vojenskou porážkou Etiopie dosáhl Mussolini taktéž porážky Velké Británie, Francie a Společnosti národů na diplomatické scéně.⁸¹ 15. července 1936 navíc Společnost národů odvolala už i tak neúčinné sankce. Pro Itálii však z mezinárodního hlediska bylo nejdůležitější sblížení se s Německem. V obou zemích byly zavedeny diktatury, které měly podobné rysy a společného idealistického nepřítele v podobě komunismu.⁸² I přesto, že během druhé světové války bojovala Itálie s Německem bok po boku, před válkou v Etiopii tomu byla jinak.

V roce 1934 se v Rakousku pokusili o puč s německou podporou tamější nacisté. „Došlo přitom k zavraždění rakouského kancléře Dollfusse, který usiloval v zemi nastolit režim po vzoru fašistické Itálie. Mussolini na ohrožení Rakouska reagoval vojenským obsazením Brennerského průsmyku.“⁸³ Hitlera Mussoliniho vojenská akce rozčílila, musel se od pokusu o puč distancovat a vztah mezi Itálií a Německem se i přes pokračující výrazné obchodní styky zhoršil. Německá podpora během války v Etiopii obě země ale opět sblížila.

Německo, které sankce uvalené Společností národů neuznalo, nadále pokračovalo v obchodu s Itálií a zlepšilo již tak dobré obchodní styky. K prohloubení vztahů mezi oběma zeměmi napomohlo v roce 1936 vypuknutí občanské války ve Španělsku. Itálie i Německo veřejně podporovaly povstaleckého generála Francisca Franka. Obě země kromě

⁸⁰ MOCKLER, Anthony, *Haile Selassies War*, Oxford 2003, s. 199.

⁸¹ WILLIAMSON, David G., *The Age of the Dictators. A Study of the European Dictatorships, 1918-53*, Oxon 2013, s. 282-283.

⁸² BALÍK, Stanislav, KUBÁT, Michal, *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimů*, Praha 2004, s. 158-160.

⁸³ VESELÝ, Zdeněk, *Dějiny mezinárodních vztahů*, Plzeň 2007, s. 241.

materiální podpory poskytly i ozbrojené síly a tak poprvé bojovali vojáci z fašistické Itálie a nacistického Německa pospolu proti stejnému nepříteli. Podpora Itálie generálu Frankovi opět dopomohla ke zhoršení vztahu s Francií a Velkou Británií, neboť tyto země zastávaly politiku nevměšování.⁸⁴

Rok 1936 se tedy pro Italy stal rokem italsko-německého sblížení. V říjnu toho roku podepsal italský ministr zahraničí Galeazzo Ciano s Adolfem Hitlerem „Říjnové protokoly“, které měly zajistit vzájemně koordinovaný postup obou zemí v Evropě. Začalo se tvořit spojení mezi Itálií a Německem, které vzešlo do dějin jako Osa Berlín-Řím.⁸⁵ Důkazem zlepšujících se italsko-německých vztahů byl listopad 1937, kdy Itálie přistoupila k dosud pouze německo-japonskému Paktu proti kominterně. V březnu 1938 provedl Hitler anšlus Rakouska, ale na rozdíl od roku 1934 Mussolini tentokrát nezakročil. Tímto politickým ústupkem si Mussolini získal ještě větší Hitlerovu náklonnost a zajistil si nadále pokračující spolupráci s ním. Hitler dokonce nechal Mussolinimu vzkázat, že na tento Mussoliniho ústupek nikdy nezapomene.⁸⁶ V září Mussolini 1938 dopomohl Hitlerovi získat Sudety na Mnichovské konferenci, a když pak v roce 1939 generál Franco zvítězil ve španělské občanské válce, uzavřela v květnu 1939 Itálie s Německem tzv. Ocelový pakt, zavazující země k vzájemné pomoci v době války.⁸⁷

Hitlerovy dobovačné plány nakonec vyústily v září 1939 v německé napadení Polska a v začátek druhé světové války. Itálie ovšem na takový velký konflikt nebyla vojensky připravena a proto prozatím zachovala neutralitu. S německým válečným úspěchem se však situace začala měnit. Hitlerovo Německo dokázalo rychle obsadit Polsko a v dubnu 1940 zaútočit na Norsko. Když pak německá armáda v květnu vtrhla do Francie, začal Mussolini chystat vstup Itálie do války.⁸⁸ S válečnými německými úspěchy na západní frontě se 10. června 1940 rozhodl Mussolini připojit k Německu a vyhlásil spojencům válku.

⁸⁴ PROCACCI, Giuliano, *Dějiny Itálie*, Praha 1997, s. 348.

⁸⁵ EATWELL, Roger, *Fascism. A History*, London 2003, s. 95.

⁸⁶ WHITTAM, John, *Fascist Italy*, Manchester 1995, s. 118.

⁸⁷ BOSWORTH, Richard J. B., *Mussolini's Italy. Life Under the Dictatorship 1915-1945*, New York 2006, s. 404.

⁸⁸ WHITTAM, John, *Fascist Italy*, Manchester 1995, s. 121.

Doufal v rychlý konec konfliktu a následný lehký zisk území a posílení italského vlivu v Evropě.⁸⁹ Válečný konflikt však i po porážce Francie nadále pokračoval a ukázalo se, že vstup do války byla pro Mussoliniho katastrofální chybou, jež vedla ke svržení fašistického režimu a Mussoliniho smrti. „*Mussolini vypustil podruhé psy války. Tentokrát jej pronásledovali až do konce.*“⁹⁰

⁸⁹ BOSWORTH, Richard J.B., *Mussolini's Italy. Life Under the Dictatorship 1915-1945*, New York 2006, s. 408.

⁹⁰ MOCKLER, Anthony, *Haile Selassies War*, Oxford 2003, s. 214-215.

6. Druhá světová válka v Africe

6.1 Válka ve východní Africe

Spojenci se ve východní Africe po italském vyhlášení války ocitli ve špatné pozici. Britské a Francouzské Somálsko bylo v obklíčení Italů a Itálie měla v AOI umístěna velký počet vojáků. Dle italských záznamů bylo na válku připraveno až na 325 000 vojáků z toho 270 000 z řad domorodců.⁹¹ Bohužel pro vévodu z Aosty nebyla téměř polovina domorodých vojáků na boj řádně vycvičena.⁹² Přesto stále měli Italové nad spojenci v oblasti velkou početní převahu. Navíc díky přerušeným telefonním a telegrafním linkám se mnohdy spojenečtí vojáci v Africe dozvěděli o vstupu Itálie do války jen díky BBC. Naštěstí pro spojence se ale obávaný italský úder neuskutečnil a probíhaly pouze menší boje. Italové nedokázali využít své početní převahy nad spojenci a hned od začátku konfliktu převzít iniciativu. „*Hlavním důvodem bylo vědomí, že přes britskou blokádu se k nim pravděpodobně nedostanou další dodávky munice a pohonných hmot pro motorová vozidla.*“⁹³ První důležité změny však přišly na diplomatickém poli. Když Itálie vyhlásila válku Francii a Velké Británii, změnilo to status Haile Selassieho. Neboť Velká Británie viděla v osvobození Etiopie možnost zajistit bezpečnost Suezského kanálu a Rudého moře, stal se z Haile Selassieho válečný spojenec. Pro Haile Selassieho to zase byla možnost, jak se vrátit na svůj trůn.

Důležitější však byla situace ve Francii. 17. června 1940 byla Němci dobytá Paříž a došlo k následnému podepsání mírových smluv s Německem a Itálií 22. a 24. června. Tímto se změnil poměr sil ve Středomoří a v Africe. Němci přímo ovládli značnou část území na severu a západu Francie a na jihovýchodě země vznikla nová francouzská vláda se sídlem Vichy. Tento nový státní útvar však byl de facto německým satelitem, ale dostal pod svoji kontrolu francouzské kolonie.

⁹¹ MILZA, Pierre, *Mussolini*, Praha 2013, s. 745.

⁹² LIDDELL-HART, Basil, *Dějiny druhé světové války*, Brno 2000, s. 138.

⁹³ LIDDELL-HART, Basil, *Dějiny druhé světové války*, Brno 2000, s. 138.

Ne všichni Francouzi ale byli připraveni složit zbraně. Generál Charles de Gaulle nabádal Francouze k pokračování v ozbrojeném odporu. Jeho nabádání vyslyšel generál LeGentihomme v Džibuti. Ten ještě před uzavřením míru odrazil italský útok. Ačkoliv po 24. červnu bylo Džibuti vyhlášeno jako demilitarizovaná zóna pod kontrolou vichistické Francie s volnými přístavy a železnicemi otevřenými pro Italy, LeGentihomme zůstal i se svými vojáky stále ve válce na straně spojenců. LeGentihomme nadále zůstal vážnou hrozbou pro Italy v regionu a mohl nadále krýt spojenecké vojáky v Britském Somálsku. První měsíc války ve východní Africe tak nepřinesl žádné výrazné změny.

To se však v červenci začalo postupně měnit. Italové pronikli do Súdánu a zabrali město Kassala a pevnost Gallabat. V Keni se jim podařilo dobýt Moayale a Kurmuk. Nadále však Italové v těchto směrech nepostupovali, nýbrž vrhli své síly 3. srpna proti Britskému Somálsku. I přes početní výhodu však trvalo dobytí Britského Somálska až do 19. srpna. Nejenom, že Italové měli v bojích větší ztráty nežli Britové, ale navíc se Britům podařilo spořádaně ustoupit i s technikou z přístavu Berbera a posílit jednotky v Keni. Nicméně Britské Somálsko bylo připojeno k AOI a poté, co opustil LeGenthomme region, přešlo sousední Francouzské Somálsko pod vládu Vichy. Pro Italy byl zisk Britského Somálska strategicky důležitý. Z nově nabytého území mohli více ohrožovat spojenecké lodě v Rudém moři.

Nicméně po obsazení Britského Somálska se situace v regionu uklidnila. Docházelo pouze k menším střetům a Italové opět nevyužili své dosavadní početní převahy. Naopak spojenci v Keni a v Súdánu posilovali svá vojska. Došlo rovněž k administrativní změně, když v listopadu převzal velení vojsk v Keni generálporučík Cunningham. Pro zlepšení morálky a bojechtivosti navštívil britský válečný ministr Eden v doprovodu britského vrchního velitele pro Střední východ generála Wavella súdánské hlavní město Chartúm.⁹⁴ Ještě v listopadu se pokusila britská vojska dobýt nazpět pevnost Gallabat. To se sice spojeneckým

⁹⁴ MOCKLER, Anthony, *Haile Selassies War*, Oxford 2003, s. 268-269.

vojskům podařilo, avšak následné italské protiútoky nedovolily pokračovat dál.

Jak byla posilována vojska v Keni a v Súdánu, požadoval britský premiér Churchill válečné úspěchy a brzké zahájení invaze do AOI. Ačkoliv se plánovalo počkat s útokem až po skončení jarních dešťů, na naléhání Churchilla se útočné operace uspíšily. Proto již 19. ledna 1941 jednotky generála Platta ze Súdánu obsadily opuštěnou Kassalu a následně se podařilo spojeneckým vojákům zajmout prvního italského generála Uga Fongihilo. Vojáci postupovali dále do Eritreje, avšak pro Italy zde situace ještě nebyla katastrofální. Italům se podařilo zkoordinovat obranu a zadržet spojenecký útok u města Keren. Obléhání trvalo od 2. února až do 27. března, než se podařilo spojencům město dobýt. Následně byla dobytá další města, mezi nimi 1. dubna i hlavní město Eritreje Asmara. *„Byl to melodramatický moment pro všechny Italy, tato ztráta jejich bývalého hlavního koloniálního města, města postaveného z ničeho jimi samotnými, po mnoho desetiletí centrem jejich moci v Africe.“*⁹⁵ Obsazením přístavu Massawa 8. dubna skončilo tažení v Eritreji.

Útok na AOI probíhal taktéž i z Keni. Vojáci pod vedením generála Cunnighama obsadili nebráněné město Kysmayu ve kterém zůstaly i italské lodě a zásoby nafty s leteckým benzínem. Cunninghamovo vojsko pokračovalo dále a již 24. února bylo dobyt Mogadišu. Následoval postup do vnitrozemí a poté, co bylo osvobozeno město Harar na konci března, zamířil Cunningham na Addis Abebu. Addis Abeba byla obsazena 6. dubna 1941.

Část italských vojáků nadále bojovala pod velením vévody z Aosty, který se stáhl k horské pozici u Amba Alagi. Italské vojsko však bylo málo početné, mělo málo zásob a celkově upadala morálka. V takovém stavu se nedalo efektivně proti spojencům bojovat a 16. května přistoupil vévoda z Aosty na kapitulaci, která byla následně za tři dny přijata. Přesto italské jednotky na některých místech bojují až do 27. listopadu, kdy se podařilo

⁹⁵MOCKLER, Anthony, *Haile Selassies War*, Oxford 2003, s. 337

porazit vojáky pod velením generála Nassiho.⁹⁶ I po této porážce však nadále působí na území bývalé AOI italské partyzánské oddíly a to až do roku 1943. Při osvobozování Etiopie byly nasazeny i další síly a použity specifikovanější metody. Bylo podporováno podzemní hnutí v Etiopii. Povstalcům byly dodávány zbraně a zásoby a společně s nimi byla vytvořena rozsáhlá informační síť, která měla dopomoci osvobození. V boji nebyly nasazeny pouze běžné vojenské oddíly, ale významně do průběhu války zasáhl i Haile Selassie. Ten společně s generálem Wingatem a dobře vycvičenou jednotkou Etiopanů, známou jako „Gideon Force“, překročil 20. ledna 1941 hranice Etiopie s cílem co nejvíce obtěžovat italské síly a získat podporu etiopských povstalců. Haile Selassie rovněž symbolicky vstoupil do osvobozené Addis Abeby 5. května, přesně pět let po obsazení Italy, a opět oficiálně usedl na etiopský trůn. Italové tak ztratili kontrolu nad oblastí v rohu Afriky a jejich sen o velké koloniální říši se rozplýval. Etiopie se opět stala svobodnou zemí a Eritreu společně s Italským Somálskem spravovala britská vojenská administrativa.⁹⁷

6.2 Válka v severní Africe

Vstupem Itálie do války vypuklo válečné peklo i v severní Africe. Cílem bylo dobytí Suezského průplavu a případný postup dále na východ a spojení s AOI. Stejně jako v AOI, i v této oblasti měli Italové výraznou početní převahu nad Brity sídlící v sousedním Egyptě. Této výhody opět nedokázali využít. Velitelem ozbrojených sil v Libyi byl Italo Balbo, který ale zemřel, když jeho letadlo 28. června 1940 nešťastnou náhodou sestřelila italská protiletadlová obrana u Tobruku.⁹⁸ Balba po jeho smrti nahradil ve funkci maršál Graziani.⁹⁹ Obdobně jako v AOI i zde neprobíhaly z počátku války žádné větší střety. Teprve až po Mussoliniho naléhání podnikl Graziani 13. září 1940 invazi proti britským silám

⁹⁶ BENTZ, Gustav, From El Wak to Sidi Rezegh. The Union Defence Force's First Experience of Battle in East and North Africa, 1940-1941. In: *Scientia Militaria: South African Journal of Military Studies* 40, 2012, 3, s. 181.

⁹⁷ BOATENG, Belinda E. A., *A Political Geography of Africa*, Cambridge 1978, s. 226.

⁹⁸ BOSWORTH, Richard J. B., *Mussolini's Italy. Life Under the Dictatorship 1915-1945*, New York 2006, s. 459.

⁹⁹ MILZA, Pierre, *Mussolini*, Praha 2013, s. 745.

v Egyptě. Opatrný italský postup se zastavil u Sidi Barrani a dále se nerozvíjel. Grazianiho protivník generál Wavell zastavení postupu využil k posílení britských jednotek. Situace se změnila až 9. prosince, když Britové na Grazianiho armádu zaútočili. Po dvou dnech se Britové prodrali přes italské pozice a zajali značné množství vojáků i techniky. Během následného postupu britských sil se podařilo nazpět dobýt ztracené území, ale 22. ledna 1941 i obsadit důležitý přístav Tobruk a pokračovat dále na libyjské území. Celkově veškeré vojenské aktivity Italů dopadaly špatně. Nejenom že ofenzíva v Řecku ztroskotala, ale rovněž bylo mnoho italských lodí potopeno. AOI se musela potýkat s ofenzívou spojenců, ale teď i hrozilo, že Italové budou vyhnáni ze severní Afriky.¹⁰⁰ Britové se nezastavovali v postupu, obsazovali další území a města a měli vítězství na dosah ruky. Dokázali porazit protivníka, který měl šestkrát větší armádu.¹⁰¹

K naprostému poražení Italů ale nedošlo. Do válečných akcí na severu Afriky se vložilo nacistické Německo a Hitler 6. února 1941 vyslal generála Erwina Rommela do Libye společně s elitní jednotkou Afrika-Korps.¹⁰² Rommel měl pomoci Italům a jejich novému veliteli sil v oblasti, generálu Garibaldimu, Brity odrazit a zahnat zpět. Britové Rommelovi jeho nesnadnou úlohu ulehčili, když odvolali své jednotky z Afriky do Řecka. Rommelovi se podařilo pomocí lsti s falešnými tanky Brity oklamat a přesvědčit je, že má k dispozici větší armádu, nežli jakou měl ve skutečnosti. Vzpřičil se původním plánu velitelství a s předstihem 31. března zahájil útok na Brity. Před strachem z Rommela a jeho opticky zvětšené armády Britové opustili Benghází, které následně Němci obsadili. Dokonce se jim podařilo zajmout generála O'Connera, který vedl předchozí úspěšnou britskou ofenzívu.¹⁰³ Vojáci Osy pokračovali v útocích a 8. ledna se jim podařilo znovudobýt Kyrenaiku a 28. dubna dosáhnout hranic s Egyptem u Sollumu. Tento úspěch však nebyl perfektní. Vojákům Osy se nepodařilo dobýt přístav Tobruk a pouze jej

¹⁰⁰ MOCKLER, Anthony, *Haile Selassies War*, Oxford 2003, s. 307.

¹⁰¹ BOSWORTH, Richard J. B., *Mussolinis Italy. Life Under the Dictatorship 1915-1945*, New York 2006, s. 459.

¹⁰² WHITTAM, John, *Fascist Italy*, Manchester 1995, s. 127.

¹⁰³ HOYT, Edwin P., *Boje v severní Africe*, Praha 2003, s. 23.

obešli. V Tobruku spojenci vylepšili předchozí italskou obranu a dařilo se do obleženého města přisouvat posily. Tobruk měl pro Němce velkou strategickou hodnotu, neboť jeho obsazením by se výrazně zkrátily jejich zásobovací trasy.¹⁰⁴

Britové rovněž měli potíže. Museli se stáhnout z Řecka, v květnu proběhl Německý útok na Krétu, proběhla proněmecká revoluce v Iráku a vichistickou vládou bylo umožněno Němcům využívat letiště v Sýrii.¹⁰⁵ Bylo proto potřeba rázně proti vojákům Osy v severní Africe zasáhnout. 15. června posílené britské síly vyrazily do útoku, ovšem Rommelovi vojáci je dokázali zadržet a po třech dnech bojů bylo jasné, že britský útok skončil fiaskem. Následně byl Wavell odvolán z postu vrchního velitele pro Střední východ a nahrazen generálem Auchinlekem. Naštěstí pro Brity, Hitler zaútočil na Sovětský svaz a proto Rommel neobdržel dostatek posil. Naopak britský kontingent v Africe byl posilován a připravovala se nová ofenzíva, která měla dostat Tobruk z obklíčení a opět získat převahu nad nepřáteli. Nová ofenzíva se rozeběhla 18. listopadu a i přes vysoké ztráty byla úspěšnější nežli předešlá.¹⁰⁶ Podařilo se Tobruk vyprostit z obklíčení, donutit Rommela k ústupu a znovu obsazovat Kyrenaiku.

Rommelovi se však v lednu 1942 podařilo zkonsolidovat obranu, zastavit britský nápor, provést úspěšné protiútoky a znovudobýt některé ztracené pozice. Obě strany konfliktu se začaly připravovat na nadcházející boje a promýšlet útočné plány. Než se ale dokázali spojenci připravit k rozhodnému útoku proti vojskům Osy, Rommel zaútočil první. 26. května 1942 zahájil svoji ofenzívu, která zahrnala Brity až za hranice Egypta. Protentokrát se mu ale podařilo Tobruk dobýt a získat zde uskladněné zásoby jídla, vody, munice i pohonných hmot. Za válečné úspěchy byl dokonce Hitlerem povýšen na polního maršála.¹⁰⁷ Vojska Osy získala nad spojenci velkou výhodu a pokračovala dále na Egypt. Stejně tak ale jako předtím Rommel, dokázali spojenci zkonsolidovat obranu, a to

¹⁰⁴ EMMERT, František, *Češi u Tobruku*, Praha 2008, s. 13.

¹⁰⁵ HOYT, Edwin P., *Boje v severní Africe*, Praha 2003, s. 37.

¹⁰⁶ BENTZ, Gustav, From El Wak to Sidi Rezegh. The Union Defence Force's First Experience of Battle in East and North Africa, 1940-1941. In: *Scientia Militaria: South African Journal of Military Studies* 40, 2012, 3, s. 191.

¹⁰⁷ HOYT, Edwin P., *Boje v severní Africe*, Praha 2003, s. 74.

u El-Alameinu, kde na přelomu června a července nepřátelský postup zastavili. Vojskům Osy se přes obranné linie nepodařilo úspěšně projít.

Naopak spojenci pod novým velením generála Alexandra a Montgomeryho zaútočili 23. října na nepřátelské postavení. Situaci spojencům ulehčil i fakt, že Rommel byl v době začátku útoku na rekonvalescenci v Rakousku.¹⁰⁸ Italové a Němci byli v následné bitvě poraženi a navrátilší se Rommel musel se svými jednotkami ustupovat. Nedostatek pohonných hmot a vysoké ztráty z bitev u El-Alameinu znemožňovaly Rommelovi klást účinný odpor. Tentokrát si spojenci možnost vypudit Italy a Němce z Afriky nenechali utéct. Situaci rovněž Rommelovi znesnadnili britští a američtí vojáci, kteří během „operace Torch“ 8. listopadu 1942 provedli invazi na marocké a alžírské pobřeží, a dostali tak německá a italská vojska do pastí.¹⁰⁹ Armáda pod vedením Rommela byla nucena v lednu 1943 opustit Libyi před postupujícími spojenci a bojovat až do května v sousedním Tunisku. O výsledku války v severní Africe bylo již rozhodnuto. Nebýt příjezdu Rommela a laxního přístupu Britů dopadlo by severoafrické tažení Italů katastrofálně již v únoru 1941.¹¹⁰ Italové nejenom že ztratili svoji moc nad Libyí, kterou tak obtížně získávali na začátku 20. století, ale zároveň s tím padla i poslední bašta italského kolonialismu v Africe. Následně po dobytí Britové a Francouzi na okupovaném území zřídili svoji vlastní vojenskou administrativu, která přetrvala ještě po konci války. Vyhnání Italů ze severní Afriky následně umožnilo spojencům provést v červenci 1943 invazi na Sicílii a výrazně tak zkomplikovat Mussolinimu vedení války.¹¹¹

¹⁰⁸ LIDDELL-HART, Basil, *Dějiny druhé světové války*, Brno 2000, s. 371.

¹⁰⁹ WHITTAM, John, *Fascist Italy*, Manchester 1995, s. 128.

¹¹⁰ WALKER, Ian W., *Ocelové korby, ocelová srdce*, Praha 2007, s. 246.

¹¹¹ EATWELL, Roger, *Fascism. A History*, London 2003, s. 103.

7. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo uvést a popsat činy a události, které vedly k rozložení italské koloniální říše v Africe a správně je uvést do kontextu. Italské impérium v Africe nepadlo neočekávaně ze dne na den, nýbrž jeho pád byl výsledkem špatných rozhodnutí a chyb učiněných italskými představiteli, zejména Benitem Mussolinim. Domnívám se, že se Mussolini se svými rozhodnutími příliš unáhlil, což nakonec vedlo k onomu neslavnému konci vysněného impéria v Africe.

První důležitou chybou dle mého názoru bylo napadení Etiopie. Útok přišel v nevhodnou chvíli, v době kdy se představitelé Velké Británie a Francie snažili naklonit Italy na svoji stranu a usměrnit je proti rostoucí evropské hrozbě - Německu. Mussolini špatně odhadl situaci a útokem si proti sobě popudil nejen Společnost národů ale i část světové veřejnosti. Drastický způsob jakým byla válka vedena, používání bojových plynů nebo ničení bezbranných vesnic ještě více vyvolávalo odpor v řadách světové veřejnosti i politiků. Mussolini se musel v nastalé situaci rozloučit s možností spojení s Velkou Británií či Francií, což jej dovedlo k osudovému rozhodnutí. Spřáhl se s Adolfem Hitlerem a toto se později ukázalo být fatální chybou, která stála život mnoha Italů. I přes dřívější neshody dokázali najít oba dva diktátoři po italsko-etioopské válce společnou řeč a uzavřeli vojenské spojení, které přivedlo ztrátu kolonií v Africe i pád fašismu.

Mussoliniho mocenské ambice zavedly Itálii do války, na kterou nebyla ještě připravena. Mussolini znovu špatně odhadl situaci, když očekával brzký konec války. Naopak se dočkal dlouhotrvajícího vojenského konfliktu. Navíc vyhlásil válku v době, kdy stále etiopské území nebylo zpacifikováno, a etiopské partyzánské jednotky vázaly značné množství vojáků. Myslím, že Mussolini měl s vyhlášením války spojencům vyčkat a pozorně sledovat vývoj a směr, jakým se válka bude nadále ubírat. Ze strategického hlediska měl počkat, dokud země a italská armáda nebude na válku zcela připravena. Další chybou byl způsob, jakým byly boje vedeny. Ačkoliv italské armády v Africe disponovaly větším počtem vojáků nežli armády nepřítele, nedokázalo toho italské vojenské

velení řádně využít. Rovněž nedokázalo využít pádu Francie a tím oslabení spojeneckého tábora. Naopak po prvotních válečných úspěších se musely italské jednotky v Africe bránit náporu spojeneckých armád, které italskému impériu přinesly zkázu. Obsazení Italské východní Afriky poté bylo pouze otázkou času a rychlému dobytí Libye zabránil pouze příjezd Rommela a odvolání spojeneckých sil do Řecka. Po porážce sil Osy v roce 1943 však byl osud italského impéria v Africe zpečetěn.

Italská koloniální říše však nebyla jediná, která se po druhé světové válce rozpadla. Afrikou v druhé polovině 20. století proběhla vlna revolucí, která zapříčinila rozpad koloniálních impérií ostatních států. I když by si Itálie dokázala po druhé světové válce své kolonie udržet, je pravděpodobné, že by poválečný vývoj italské impérium tak či onak rozložil. I přes všechny negativní aspekty kolonizace afrických zemí, by dle mého názoru nemělo být opomenuto, že kolonizování mělo i své světlejší stránky, např. že zdroje investované do rozvoje kolonií v zemích zůstaly.

8. Zdroje

8.1 Použitá literatura

BALÍK, Stanislav, KUBÁT, Michal, *Teorie a praxe totalitních a autoritativních režimu*, Praha 2004.

BENTZ, Gustav, From El Wak to Sidi Rezegh. The Union Defence Force's First Experience of Battle in East and North Africa, 1940-1941. In: *Scientia Militaria: South African Journal of Military Studies* 40, 2012, 3, s. 177-199. dostupné: <http://www.ajol.info/index.php/smsajms/article/view/89167/78721>

BOATENG, Belinda E. A., *A Political Geography of Africa*, Cambridge 1978.

BOSWORTH, Richard J. B., *Mussolini's Italy. Life Under the Dictatorship 1915-1945*, New York 2006.

EATWELL, Roger, *Fascism. A History*, London 2003.

EMMERT, František, *Češi u Tobruku*, Praha 2008.

GREGOR, Anthony J., *Mussolini's intellectuals. Fascist social and political thought*, Princeton 2005.

HAGGAI, Erlich, Tigrean politics 1930-1935 and the approaching Italo-Ethiopian war. In: *Ethiopian Studies*, 1986, s. 101-125.

HOYT, Edwin P., *Boje v severní Africe*, Praha 2003.

KLÍMA, Jan, *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*, Praha 2012.

LAREBO, Haile M., *The Building of an Empire. Italian Land Policy and Practice in Ethiopia 1935-1941*, Trenton 2006.

LIDDELL-HART, Basil, *Dějiny druhé světové války*, Brno 2000.

MARCUS, Harold G., *A History of Ethiopia*, Berkeley 1994.

MILZA, Pierre, *Mussolini*, Praha 2013.

MOCKLER, Anthony, *Haile Selassies War*, Oxford 2003.

MOULIS, Miroslav, *Přísně tajné!*, Praha 2003.

MRÁZEK, Josef, *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*, Plzeň 2004.

PANKHURST, Richard, Italian Fascist War Crimes in Ethiopia. A History of Their Discussion, from the League of Nations to the United Nations (1936-1949). In: *Northeast African Studies* 6, 1999, 1-2, s. 83-140. dostupné: http://muse.jhu.edu/journals/northeast_african_studies/v006/6.1pankhurst.pdf

PROCACCI, Giuliano, *Dějiny Itálie*, Praha 1997.

RAZA, Saima, Italian Colonisation & Libyan Resistance the Al-Sanusi of Cyrenaica (1911-1922). In: *OGIRISI: a New Journal of African Studies* 9, 2012, s 1-43. dostupné: <http://www.ajol.info/index.php/og/article/view/84676/74664>

REGASSA, Tsegaye, Learning to Live with Conflicts. Federalism as a Tool of Conflict Management in Ethiopia – An Overview. In: *Mizian Law Review* 4, 2010, 1, s. 52-101. dostupné: <http://www.ajol.info/index.php/mlr/article/view/57149/45537>

REID, Richard. J., *Dějiny moderní Afriky: od roku 1800 po současnost*, Praha 2011.

RIGHT, Maria V., The struggle for a stronger Ethiopian state and the Anglo-Ethiopian war of 1867-1868. In: *Modern Ethiopia* 1980, s. 147-157.

SBACCHI, Alberto, *Legacy of Bitterness. Ethiopia and Fascist Italy, 1935-1941*, Lawrenceville 1997.

SCHOLLER, Heinrich, German World War I Aims in Ethiopia: The Frobenius-Hall-Mission. In: *Modern Ethiopia*, 1980, s. 303-326.

TEKLAHAIMANOT, Teferi, *Why Ethiopia lost. Analysis of the factors that led to the Ethiopian defeat in the Italo-Ethiopian War of 1935-36*, Manhattan 1969. dostupné: <https://archive.org/details/whyethiopiialosta00tekl>

VERICH, Thomas M., *The European Powers and the Italo-Ethiopian War*, Salisbury 1980.

VESELÝ, Zdeněk, *Dějiny mezinárodních vztahů*, Plzeň 2007.

WALKER, Ian W., *Ocelové korby, ocelová srdce*, Praha 2007.

WHITTAM, John, *Fascist Italy*, Manchester 1995.

ZÁHOŘÍK, Jan, Ethiopia's Unequal Position in International Affairs before the Italian Invasion: Europe, the USA and the League of Nations between Passivity and Appeasement. In: *Oriental Archive* 76, 2008, 1, s. 39-59.

ZÁHOŘÍK, Jan, *Etiopie v letech 1923 – 1935. Cesta k italské invazi*, Praha 2009.

8.2 Internetové zdroje

Suez Canal opens [online], History [cit. 19. 4. 2014], dostupné: <http://www.history.com/this-day-in-history/suez-canal-opens>

Haile Selassie 1892 to 1975 [online], Dictionary of African Christian Biography [cit. 21. 4. 2014], dostupné: http://www.dacb.org/stories/ethiopia/haile_selassie.html

The use of chemical weapons in the 1935–36 Italo-Ethiopian War [online], SIPRI, [cit. 21. 4. 2014], dostupné: <http://www.sipri.org/research/disarmament/chemical/publications/ethiopiaper/view>

9. Resumé

Main goal of this bachelor thesis was to describe the fall of the Italian Empire in Africa with the focusing on the causes of this fall. The important thing was to explain contexts with this event. This thesis consists of five parts.

The first part describes the history of Italy and the political evolution of this country. The second part is focused on the Italian colonies in Africa and their history. Next part focuses on Ethiopia, on the Second Italo-Ethiopian War and on the reaction of other countries of the world to this conflict. The fourth chapter is about situation in the Italian East Africa and about the relations of Italy with the other European countries. The last part of the bachelor thesis describes the progress of the Second World War in Africa.